

Nízkoprahová zařízení a jejich působení na klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů

Michaela Jurtíková

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela JURTÍKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nízkoprahové zařízení a jejich klienti – způsoby komunikace**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce.
Stanovení výzkumného cíle, charakteristika metodologie výzkumu.
Provedení kvalitativního výzkumu (rozhovory, analýza dokumentů).
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.
Přijetí odpovídajících závěrů.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČECHOVSKÝ, J.: Nízkoprahově orientované sociální služby pro mládež. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-283-6

HOFBAUER, B.: Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

KOPŘIVA, K.: Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-429-X

PÁVKOVÁ, J.: Pedagogika volného času. 3.vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Celá

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007

L.S.

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá problematikou trávení volného času dětí a mládeže, především možností trávit tento čas v nízkoprahovém klubu Šlikr. Teoretická část stručně charakterizuje zařízení, které se prostřednictvím volného času zaměřuje na preventivní programy a snižování rizik prohlubování sociálně patologických jevů. Pojednává o možnostech komunikace s klienty, která může být velmi variabilní, příkladem jsou rozhovory, besedy a klubové večery. V praktické části jsou čtenáři nejprve informováni o fungování NZDM a způsobech práce s klienty a následuje část seznamující s výsledky rozhovorů s klienty klubu Šlikr. Nakonec je zmíněno několik návrhů a doporučení, co by bylo nejvhodnější v komunikaci a práci s klienty napravit, aby se zjištěný stav mohl do budoucna změnit.

Klíčová slova: volný čas, prevence, preventivní programy, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, komunikace, poradenství, krizová intervence

ABSTRACT

This work deals with problems of spending leisure time by children and youth and in particular an opportunity to spend this time in low-liminal club Šlikr. The theoretical part briefly describes a device which through leisure time focuses on preventive programmes and reducing risks of social-pathological phenomena deepening. It deals with opportunities to communicate with clients, which could be very variable, examples of this are discussions, meetings and club evenings. In practical part the readers are firstly informed about NZDM functioning and ways of working with clients and the following part gives the readers the results of discussions with Šlikr club clients. Eventually, there are several suggestions and recommendations mentioned, and what should be done in most suitable way to set right the communication and work with clients in order to change recognised state into future.

Keywords: Leisure time, prevention, preventive programmes, low-liminal device for children and youth, communication, counselling, crisis intervention

Děkuji vedoucí závěrečné práce Mgr. Jarmile Celé za odborné vedení a podnětné připomínky při vypracování mé bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala svým nejbližším za trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VOLNÝ ČAS V ŽIVOTĚ JEDINCE	11
1.1 CÍL, OBSAH A METODY VÝCHOVY VE VOLNÉM ČASE.....	12
1.1.1 Cíle výchovy.....	12
1.1.2 Obsah výchovy	13
1.1.3 Metody výchovy	14
1.2 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ.....	14
1.2.1 Přehled nejvýznamnějších zařízení pro výchovu mimo vyučování	16
2 PREVENCE A VOLNÝ ČAS	18
2.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE.....	19
2.1.1 Efektivní primární prevence.....	19
2.1.2 Specifická primární prevence.....	19
2.1.3 Nеспецифická primární prevence.....	19
2.2 SEKUNDÁRNÍ PREVENCE.....	20
2.3 TERCIÁLNÍ PREVENCE.....	21
3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	22
3.1 DEFINICE NÍZKOPRAHOVÉHO ZAŘÍZENÍ.....	22
3.2 PRINCIP NÍZKOPRAHOVOSTI.....	22
3.3 CÍLOVÁ SKUPINA	23
3.3.1 Konfliktní společenské situace.....	23
3.3.2 Obtížné životní události	23
3.3.3 Omezující životní podmínky.....	24
3.4 CÍLE NÍZKOPRAHOVÉHO ZAŘÍZENÍ.....	24
3.5 SOCIÁLNÍ SLUŽBY, KTERÉ POSKYTUJE NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ.....	24
3.5.1 Kontaktní práce	24
3.5.2 Situační intervence	25
3.5.3 Informační servis klientovi.....	25
3.5.4 Poradenství.....	25
3.5.5 Krizová intervence	25
3.5.6 Kontakt s institucemi ve prospěch klienta.....	26
3.5.7 Případová práce	26
3.6 VZTAH MEZI VYCHOVATELEM A MLADÝM ČLOVĚKEM.....	27
3.7 HRANICE A RIZIKA VÝCHOVNÉHO VZTAHU	27
3.8 KOMUNIKACE MEZI KLIENTEM A VYCHOVATELEM.....	28
3.9 SKUPINOVÁ KOMUNIKACE V NÍZKOPRAHOVÉM ZAŘÍZENÍ	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 ŠLIKR – NÍZKOPRAHOVÝ KLUB PRO DĚTI A MLÁDEŽ	

V OTROKOVICÍCH.....	34
4.1 CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ.....	34
4.2 CÍLOVÁ SKUPINA	35
4.3 CÍL ZAŘÍZENÍ.....	35
4.4 POSKYTOVANÉ SLUŽBY	35
4.4.1 Denní provoz klubu.....	35
4.4.2 Osvětové a preventivní programy	36
4.4.3 Poradenství.....	36
4.4.4 Pomoc s přípravou do školy.....	37
4.4.5 Aktivity mimo běžný provoz klubu.....	37
4.4.6 Pravidla pro pobyt v centru	38
5 VÝZKUM.....	39
5.1 CÍL VÝZKUMU	39
5.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	39
5.2.1 Výzkumné otázky.....	39
5.3 METODOLOGIE VÝZKUMU	39
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	40
5.5 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	40
5.6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Ve všech dobách si děti hledaly vhodné podněty a místa, kde by si hrály. Dávají totiž přednost podnětům a místům, kde mohou spolu s kamarády rozvíjet svou fantazii, využívat přirozené zvědavosti, zažívat dobrodružství, zkoušet svou sílu a své hranice. Bez neustálé kontroly a dohledu dospělých si vytváří svůj vlastní svět. Postupným růstem měšť se zužují volné prostory pro děti. Uměle zakládaná hřiště a náčiní daných norem omezují děti v kreativní činnosti. Proto vyhledávají atraktivnější místa: staveniště, nádraží, prázdné továrny, obchodní domy, ulice. S tím spojená nebezpečí jsou sice pro děti výzvou, ale nejsou vždycky správně odhadnuta.

Mnoho dětí neví, jak smysluplně využít svůj volný čas, proto některé podléhají nuditě. Náhračkou vlastní aktivity se stává televize, video, počítač. Jiní děti si vybíjejí agresi a napětí tím, že ničí telefonní budky, pomalovávají zdi, poškozují automobily nebo se dopouštějí násilí vůči ostatním.

Proto není třeba pochybovat o tom, že je důležité dětem podněcovat určitou kvalitu života, kde optimálním stavem je povinnosti a volný čas uvést do rovnováhy, protože kvalitně strávený čas je protipólem kvalitního nasazení ve škole i v zaměstnání. Důležité je, aby si děti vytvářely hodnotový systém, podporovala se seberealizace a mnohostranný rozvoj jedince (schopnosti, dovednosti, nadání, vůle, seberegulačních vlastností aj.). Je potřeba vytvářet a ovlivňovat sociální vztahy, sociální interakci a komunikaci. Mnohé aktivity podporují zdraví, tělesný vývoj a zdravý životní styl. Můžeme tedy říci, že kvalitně a smysluplně strávený volný čas (především u dětí a mládeže) působí efektivně jako prevence sociálně patologických jevů.

Jednou z možností, kde děti a mládež mohou trávit svůj volný čas jsou nízkoprahová zařízení, která se snaží všechny tyto výše uvedené body realizovat. Cílem této bakalářské práce je na základě rozhovorů zmapovat, jak nízkoprahový klub Šlikr působí na děti a mládež ve volném čase, jaké pracovníci využívají metody při práci s klientem. V teoretické části se zaměřím na otázku volného času a prevence, obecně se věnuji mimo jiné i vymezení pojmu nízkoprahového zařízení, jeho definici, cíle zařízení, cílovou skupinu a charakteru poskytovaných služeb. V praktické části se věnuji výzkumu, zaměřený na otázku, jak nízkoprahový klub Šlikr svými besedami a klubovými večery ovlivňuje klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů.

Toto zmapování do jisté míry usnadní práci a prezentaci NZDM Šlikr. Pracovník tímto získá podklady, z nichž může při práci vycházet a zjistí, kde jsou ještě mezery při práci s klientem. Proto tento výzkum bude pro klub Šlikr z praktického hlediska velice přínosný.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS V ŽIVOTĚ JEDINCE

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil (Průcha, Walterová, Mareš, 2001). Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti související s provozem rodiny, domácnosti“ (Pávková a kol., 2002, s. 13).

Podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je u nás označována věková skupina 18-26 let. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální a sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.

Prostředí, ve kterém děti tráví volný čas, je velmi různorodé. Je to domov, škola, různé společenské organizace a instituce. Mnoho dětí prožívá své volné chvíle ve veřejných prostranstvích, venku, na ulici, často bez dohledu dospělých. Tato situace je neupokojivá a je tím ohrožena výchova dětí i jejich bezpečnosti. To platí zvláště pro menší děti žijící ve velkých městech.

Děti mají relativně hodně volného času. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj čas tráví. Je samozřejmé, že na prvním místě je to záležitost rodiny. Názor, že výchovu dětí ve volném čase plně zabezpečí rodina, je však mylný. Pro tuto funkci má nejen nedostatek času, ale chybí jí i potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Rodina také nemůže uspokojit potřebu dětí a zejména dospívajících sdružovat se ve skupinách vrstevníků. Některé tendence k omezování či rušení institucí pro výchovu mimo vyučování jsou nedomyšlené a škodlivé. Historické zkušenosti i zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že prevence je ve výchově účinnější a také podstatně levnější než náprava chyb a převýchova. A také kvalitní výchova dětí a mládeže ve volném čase má výrazný preventivní program (Pávková a kol., 2002).

1.1 Cíl, obsah a metody výchovy ve volném čase

Pedagogika volného času je mladý vědní obor, vychází z poznatků obecné pedagogiky a dalších pedagogických disciplín. Pracuje se základními pedagogickými pojmy, které aplikuje do specifických podmínek výchovy ve volném čase. Mezi základní pedagogické pojmy patří zejména:

- Cíle výchovy
- Obsah výchovně vzdělávací činnosti
- Metody výchovně vzdělávací činnosti

(Hájek, 2003)

1.1.1 Cíle výchovy

Podle Hájka (2003) je stanovení cílů základem práce pedagoga. Cílevědomost je primárním znakem výchovy. Bez vymezení cílů blízkých, střednědobých i dlouhodobých nelze vychovávat. Výchovné cíle mohou mít různý charakter, je možné například odlišovat cíle autonomní a heteronomní, adaptační a anticipační, obecné a specifické. Jednotlivé oblasti výchovně-vzdělávací činnosti mají své specifické cíle, například dle druhů a typů škol, výchovných zařízení apod. Při jejich vymezení je nutné přihlížet k věkovým a individuálním zvláštnostem vychovávaných jedinců.

Výchova chápaná jako nutný společenský proces předpokládá stanovení aktuálního cíle výchovného působení a požadavků na výsledek tohoto společenského procesu. Obecný cíl výchovy je formulován jako výchova mnohostranně a harmonicky rozvinuté osobnosti. V současnosti přistupuje i důležitá funkce sociálně patologické prevence.

Výchova si klade za cíl nejen vybavovat děti vědomostmi, dovednostmi a postoji, ale také schopnostmi odolávat nástrahám, které jim současná společnost připravuje. Drogové závislosti, nesnášenlivost, agresivita apod. jsou dlouhodobé trendy vývoje společnosti a je nutné na ně reagovat ve výchovném působení. Je nutné pojímat výchovu jako i komplexní specifickou formu primární prevence sociálně patologických jevů.

Cílem výchovy ve volném čase je naučit je jedince dobře a kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu. K tomuto cíli slouží seznamování se

širokou škálou volnočasových aktivit objevování vlastních dispozic a jejich rozvíjení, sestavování racionálního režimu dne atd. (Hájek, 2003).

1.1.2 Obsah výchovy

Výchova ve volném čase se uskutečňuje v průběhu činností, založených na zájmech účastníků. Účast ve volnočasových aktivitách je dobrovolná, přináší zúčastněným kladné emoce, prožitky, přispívá k jejich seberealizaci.

Struktura, obsah, intenzita i hloubka zájmů se mění v průběhu ontogenetického vývoje dětí. Zájmy dětí mladšího školního věku nejsou ještě stabilizované, jsou kolísavé, proměnlivé, proto i nabídka činností musí být pestrá, proměnlivá a zajímavá. Děti se spíše seznamují různými zájmovými aktivitami, objevují a hodnotí možnost své úspěšnosti v různých činnostech. V tomto věku akceptují přání rodičů zapojit se do různých forem organizované činnosti – do dětských organizací, do zájmových útvarů. S přibývajícím věkem se zájmy dětí vyhraňují, prohlubují, ale také klesá zájem o pravidelnou organizovanou zájmovou činnost. V organizovaných útvarech a zájmových skupinách se více uplatňuje zájem členů o sociální kontakty uvnitř kolektivu. Proto zájmové útvary, které dostatečně rozvíjejí kontakty mezi dětmi, dávají dostatečný prostor pro komunikaci, mívají dlouholetou tradici a generační přesahy. Skupiny založené pouze na činnosti zanikají. (Hájek, 2003)

Při naplňování zájmů rozlišujeme aktivní činnosti – dítě samo něco dělá (maluje, zpívá, pracuje s PC, hraje fotbal, závodí) a činnosti receptivní (např. sledování filmových představení, koncertů, výstav, sportovních utkání, členství ve fanklubu).

Při činnostech vychovatelé rozvíjejí další prvky, které by měli prolínat celým pedagogickým působením: výchova sociálních dovedností (komunikace slovní i mimoslovní, společenské chování apod.) posilování prvků participace (podílu, účasti) na dění sociální skupiny, ovlivňování činnosti, přinášení podnětů k obohacení činnosti, ale také přijímání podílu zodpovědnosti za skupinu a výsledky její činnosti.

Smysluplné naplnění volného času je jedna z forem, jak čelit sociálně patologickým jevům ohrožující děti. Naplnění volného času činnostmi svádí jedince k destruktivním aktivitám. Dobře volená činnost přináší vnitřní uspokojení, radost z úspěchu, zvyšuje sebevědomí. Hájek (2003) tvrdí, že radost je vedlejším produktem činnosti. Při činnostech, a tím i překonávání stresových situacích, si organismus vytváří a vyplavuje tzv. endorfiny, což

jsou endogenní opioidy, které vyvolávají pocit libosti, příznivě ovlivňují náladu. Zjednodušeně se také říká endorfinům hormonu radosti.

1.1.3 Metody výchovy

Vzhledem ke stanoveným cílům, specifickým požadavkům a podmínkám, ve kterých výchova probíhá, je zvláštní důraz kladen na využívání aktivizujících metod. Z výchovných metod má zvláště velký význam působení osobního příkladu pedagoga, metody cvičení a metody sociálního zpevnování (pozitivní motivace, kladné ohodnocení).

Mezi výchovně vzdělávacími metodami mají nezastupitelné místo metody názorné. Předvádějícím nemusí být nutně pedagog, často může být v této roli dítě a pedagog tím, kdo pozoruje.

Vhodně lze užít i všech metod slovních. Výklad, popis, vysvětlování jsou doplňkem názorných metod a praktických činností. Největší důraz je při výchově ve volném čase kladen na využití metod praktických činností.

1.2 Výchova mimo vyučování

„Na výchově dětí v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy. Pojem výchova mimo vyučování vymezuje takto:

- probíhá mimo vyučování
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny
- je institucionálně zajištěná
- uskutečňuje se ve volném čase“

(Pávková a kol., 2002, s. 37)

Významnou oblastí výchovného působení je pedagogické ovlivňování volného času, hlavně výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování. Vede jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby. Obsah i způsob využívání volného času mají značný význam z hlediska duševní hygieny a odráží se i ve studijních a pracovních výkonech člověka. Důležitým úkolem vý-

chovy mimo vyučování je také rozvíjení potřeby celoživotního vzdělávání, hlavně v souvislosti se zájmovou orientací člověka. Tato oblast výchovy tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální. Přispívá k prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování, což je v naší společnosti aktuální, kdy narůstá kriminalita mladistvých a snižuje se věk delikventů. Vhodné pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže je účinná forma prevence závažných výchovných problémů. Jsou to projevy agresivity, záško-
láctví, drogová závislost, gamblerství, závislost na virtuální droze, problémy v oblasti sexu.

„Kromě pojmu výchova mimo vyučování se často používá termín pedagogika volného času. Oba pojmy nejsou synonyma, mají však k sobě velmi blízko. V prvním případě se jedná o označení jedné z oblastí výchovy, v druhém případě o vědní obor, který se zabývá teoretickými i praktickými aspekty výchovy ve volném čase. Kromě ovlivňování volného času však výchova mimo vyučování zahrnuje i jiné oblasti, např. Přípravu na školu a upevňování hygienických a kulturních návyků“ (Pávková a kol., 2002, s.38).

Pedagog, který pracuje s dětmi a mládeží musí dokázat vytvořit bezpečné a tvořivé ovzduší a pohodu, dbá na uspokojování individuálních potřeb, rozvíjí zájmy a specifické schopnosti jednotlivců. Má pochopení a zájem o děti jako individuality, dokáže je vhodně motivovat, podporuje tvořivost, nápaditost, zájem o činnost i vzdělávání. Úspěšný může být ten vychovatel, který umí vytvořit kladné vztahy a získat si jejich důvěru. Není vázán osnovami a klasifikací, což je výhodou.

„Profese pedagoga volného času zahrnuje pedagogické působení v různých typech zařízení pro výchovu mimo vyučování. Struktura těchto zařízení je velmi různorodá svými funkcemi, obsahem činností i věkem vychovávaných. Vychovatelé se jako jediní pedagogičtí pracovníci připravují na práci s jedinci ve velkém věkovém rozmezí, od předškolního věku až po adolescenty či mladé dospělé. V některých zařízeních, např.. domech dětí a mládeže nebo dětských domovech, se v rámci věkově heterogenních skupin setkávají s jedinci různého věku“ (Pávková a kol., 2002, s.38).

1.2.1 Přehled nejvýznamnějších zařízení pro výchovu mimo vyučování

Školní družiny se zaměřují na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Zajišťuje výchovnou a zdravotní funkci, ale také sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání. Výchovná činnost se vzhledem na věkové zvláštnosti dětí mladšího školního věku orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení potřeby pohybu.

Školní kluby pracují s dětmi středního školního věku, se žáky druhého stupně základní školy. Děti jsou samostatnější, mají více vyhraněné a specializované zájmové činnosti a pracují dobrovolně. Školní kluby se orientují na zájmovou činnost, jsou to pravidelné kroužky, soubory, tělovýchovné oddíly. Mohou to být ale také herny, čtenářské koutky, počítačové pracovny nebo prostory pro neformální setkávání a komunikaci.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže, která zahrnují **domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností**. Zaměřují se hlavně na realizaci specializovaných zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Zájmová činnost je pravidelná v kroužcích, ale i příležitostná, jsou to soutěže pro talentované jedince, prázdninové tábory. Umožňují účast dětem, mládeži, rodičům s dětmi a případně i dalším zájemcům.

Domovy mládeže zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žákům středních škol, kteří vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa trvalého bydliště nemohou denně dojíždět. Kromě činností souvisejících s režimem dne, sebeobsluhy a přípravy na vyučování je jejich úkolem dbát o účelné využívání volného času mládeže. Vzhledem k jejich věku je velmi důležité respektovat princip dobrovolnosti.

Dětské domovy jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, jedním z jejich úkolů je dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvíjení a kultivaci zájmů dětí a mládeže. Do dětských domovů jsou umístěovány děti od 3 do 18 let, o které se rodina z nějakého důvodu nechce, nemůže nebo neumí postarat. Pedagogové se snaží, aby se děti zapojovaly do zájmových činností, aby prožívaly volný čas obdobným způsobem jako děti žijící v rodinách.

Součástí náplně volného času je i zájmové vzdělávání, které nabízejí základní umělecké školy, jazykové školy, občanská sdružení. Sdružení dětí a mládeže, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní a osvětová zařízení. Existují zařízení a kluby, které se prostřednictvím volného času zaměřují na preventivní programy. Jsou to zejména nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

2 PREVENCE A VOLNÝ ČAS

Téměř každé zařízení nebo koncepce volnočasového zařízení klade důraz na prevenci nežádoucích společenských jevů. Volný čas je jedna z možností efektivního předcházení sociálně patologických jevů. V různých výchovných programech pro děti a mládež se více prosazuje důraz na prevenci negativních jevů.

„Prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže je směřována do následujících oblastí:

- drogová závislost
- kriminalita a delikvence
- virtuální drogy (počítače, televize a video)
- patologické hráčství (gambling)
- záškoláctví
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- xenofobie, rasismus, intolerance“

(Pávková a kol., 2002, s. 41)

Prevence je definovaná dle WHO jako intervence s cílem zamezit či snížit výskyt a šíření škodlivosti účinků užívání alkoholu a nealkoholových drog. Rozlišujeme tři druhy prevence:

- primární prevence: předcházení užití u osob, které dosud nejsou s drogou v kontaktu
- sekundární prevence: předcházení vzniku a rozvoji závislosti u osob, které již drogu užívají
- terciální prevence: předcházení vážnému nebo trvalému zdravotnímu či sociálnímu poškození v souvislosti s užíváním drog (www.prevcentrum.cz).

2.1 Primární prevence

Široce založená cílená primární prevence určená celé populaci, zejména té části, která není kriminálně riziková a ani narušená.

„Cílem primární prevence je předejít problémům spojeným s užíváním návykových látek, případně oddálit první kontakt s drogou. Cílem programu primární prevence je, aby cílová skupina získala takové znalosti, dovednosti a postoje podporující zdravý životní styl a aby tyto přednosti dokázala uplatnit ve svém chování nejen v době realizace programu, ale i v budoucnosti“ (www.prevcentrum.cz).

2.1.1 Efektivní primární prevence

Efektivní primární prevence je odbornou veřejností akceptovaná úroveň poskytovaných služeb, která splňuje zásady efektivní primární prevence a která umožňuje dosažení maximální kvality a efektivity preventivního působení s cílem předcházet problémům a následkům souvisejících se vznikem závislosti a dalších souvisejících problémů.

2.1.2 Specifická primární prevence

Specifickou primární prevencí se rozumí takové aktivity, které se zaměřují přímo na „primární prevenci užívání návykových látek“, tzn. jedná se o programy zaměřené již specificky na určitou formu sociálně-patologického chování. Explicitně se tedy zaměřují a snaží se řešit způsob, jak předcházet výskytu určité specifické formy takového chování, v tomto případě na užívání drog. Specifičnost programů je dána nutností zaměřit se na určitou cílovou skupinu, jeví se jako ohroženější či rizikovější, než skupiny jiné.

2.1.3 Nespecifická primární prevence

Nespecifickou primární prevencí se rozumí veškeré aktivity podporující zdravý životní styl, které ale nemají přímou souvislost s užíváním návykových látek, tj. aktivity blízké daným věkovým skupinám, které by byly poskytovány i v případě, že by problém spojený s užíváním návykových látek neexistoval. Jedná se tedy o aktivity, které obecně napomáhají snižovat riziko vzniku a rozvoje sociálně-patologických forem chování a zaměřují se spíše na protektivní faktory vzniku závislosti. Patří sem zájmové kroužky (jako

např. kroužky při školách a školských zařízeních či lidových školách umění), dále sportovní aktivity (na všech úrovních) apod. Patří sem také programy zaměřené na zlepšení životního stylu. Všechny tyto programy by existovaly a byly žádoucí i v případě, kdyby tzv. drogový problém neexistoval, tj. bylo by i v takovém případě smysluplné tyto programy rozvíjet a podporovat (www.prevcentrum.cz).

2.2 Sekundární prevence

„Zahrnuje aktivity zaměřené na kriminálně rizikové jedince a skupiny, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou nositeli závadové činnosti, i na ty, u nichž je vyšší pravděpodobnost, že se stanou jejími oběťmi (např. minoritní skupiny nebo děti z míst se zvýšenou kriminalitou)“ (Pávková a kol., 2002, s. 41).

Sekundární prevence se zaměřuje na ohrožené skupiny obyvatelstva a na jedince se sociálně patologickou zkušeností. Její úlohou je zabránit negativnímu společenskému vývoji jedince. Důležitou roli v této fázi prevence má tzv. streetwork, neboli terénní sociální pracovník.

Streetwork představuje podle stávajících návrhů standardů sociální práce v České republice součást tzv. Kontaktní práce, kterou tvoří komplex nízkoprahově orientovaných služeb. Jde o aktivní vyhledávací, dobrovolné a mobilní sociální práci, jež zahrnuje nízkoprahovou nabídku sociální pomoci, určenou nositelům sociálně-patologického chování a osobám žijícím rizikovým způsobem u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují a samy ji nevyhledávají. Tyto osoby (klienti), neboli uživatelé sociálních služeb, jsou kontaktovány ve svém časoprostoru, to znamená v době a v místech, kdy a kde se obvykle zdržují, spontánně scházejí a tráví svůj volný čas, tj. Na již zmíněné ulici, resp. V restauracích, rockových klubech, hernách, na fotbalových stadionech, opuštěných domovech, ve sklepech, parcích apod. (Bednářová, Pelech, 2003).

S rozvojem streetworku jsou spjaty počátky nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, která stejně jako terénní práci řadíme mezi nízkoprahově orientované sociální služby. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se nacházejí v každém větším městě, ale i v řadě menších.

2.3 Terciální prevence

Usiluje o léčení, respektive zabránění recidivy u těch, kteří jsou již negativními jevy zasaženi. Prevence se zaměřuje na sociální prostředí, příčiny a podmínky vzniku závadového jednání a jeho recidivy. Jakýkoli systémový přístup k problémům dětí a mládeže (drogy, delikvence, nezaměstnanost, apod.) musí obsahovat všechny tyto tři složky (Pávková a kol., 2002).

3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

3.1 Definice nízkoprahového zařízení

„Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navazování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu v způsobu života. Jedná se o stacionární formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je minimalizovat možná rizika související s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci“ (www.streetwork.cz).

3.2 Princip nízkoprahovosti

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se hlásí k principům poskytování sociálních služeb. Jako specifický další princip svého fungování definují princip nízkoprahovosti. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež realizují službu tak, aby byla umožněna maximální přístupnost, tedy ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít nabídky poskytovaných služeb.

„Zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí cílové skupiny. Klient má možnost zůstat v anonymitě a jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje klienta musí být vedena s klientovým souhlasem a s právem do ní nahlížet. Zařízení získává jen ty údaje klienta, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných a kvalitních služeb“ (www.streetwork.cz).

Pro užívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby. Klienti mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. Klient není povinen zapojit se do pravidelných činností. Služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně.

Provozní doba služby odpovídá potřebám klienta. Je otevřeno v době, kdy klient má podmínky přijít do zařízení. Zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.

Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní klienty, pracovníky či efektivitu služby (materiály pro účely nízkoprahového centra).

3.3 Cílová skupina

Cílovou skupinou nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jsou děti, které zažívají konfliktní společenské situace, obtížné životní události či omezující životní podmínky. Jsou ve věkových skupinách od 6 do 12let, od 13 do 18 let a od 19 do 26 let (www.streetwork.cz).

Vztahují se k nim další následující charakteristiky. Nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit, vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče, dávají přednost pasivnímu trávení volného času, dávají přednost trávení volného času mimo domov, mají vyhraněný životní styl.

3.3.1 Konfliktní společenské situace

Děti, které prožívají konfliktní společenské situace znamená, že cílová skupina se svým chováním či jednáním ocitá v situacích, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami. Mezi takové situace patří projevy šikany, drobná kriminalita, vandalismus, násilné projevy, útěk z domova, generační konflikty, zneužívání návykových látek, rasismus, záškoláctví apod. (www.streetwork.cz).

3.3.2 Obtížné životní události

Tato cílová skupina zažívá situace, ve kterých se těžce orientuje a které jsou obtížně řešitelné vlastními silami. Mezi takové události patří např. rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů, životní krize, problémy s volbou školy a povolání, rozpad vlastních partnerských vztahů, zajištění bydlení, těhotenství, zneužívání, další obtížné události v rodině a mezi vrstevníky (www.streetwork.cz).

3.3.3 Omezující životní podmínky

Cílová skupina se ocitá v prostředí, které způsobuje omezení psychosociálních dovedností. Příčinou je především nepříznivé rodinné a sociální prostředí. Jde o životní podmínky, podporující či vytvářející izolovanost jedince, neschopnost adaptace, neschopnost navázání vztahů, absenci zájmů, citlivosti, pocit odcizení, pocit zneschopnění, asociální způsob života, pasivní životní stereotypy, malé možnosti k aktivnímu uplatnění v sociálně akceptovaných činnostech (www.streetwork.cz).

3.4 Cíle nízkoprahového zařízení

Cílem nízkoprahového zařízení pro děti a mládež je zabezpečit podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí. Usilují o snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací a rizikového chování, zvýšení sociálních schopností a dovedností. Sociální schopnost znamenají schopnost plnit životní úkoly a každodenní dovednosti. např. schopnost dodržovat pravidelnou školní docházku, schopnost se zapojovat do základní komunikace v rámci rodiny, stabilní mezilidské a přátelské vztahy, schopnost rozeznávat a dovednost dodržovat pravidla slušného chování, dovednost komunikovat s autoritou, zdravý životní styl, dovednost hospodařit s penězi atd. Sociální dovednost zahrnují dovednost navazovat vztahy, jasně a srozumitelně komunikovat, motivovat lidi pro vlastní cíle, vcítit se do druhých, vyjednávat, vyjádřit asertivně svůj názor, neagresivně odmítnout nepřijatelné návrhy, vyřešit konflikt bez násilí (materiály pro účely nízkoprahového centra).

3.5 Sociální služby, které poskytuje nízkoprahové zařízení

3.5.1 Kontaktní práce

Nízkoprahové zařízení poskytuje kontaktní práce. Jde o vytvoření základního pracovního rámce potřebného pro realizaci konkrétní služby. Jedná se o specifický druh kontaktu s klientem, který má za cíl vytvořit dostatečnou vzájemnou důvěru a podmínky, potřebné pro rozvíjení kontaktu a poskytování dalších služeb. Součástí kontaktní práce je hledání a upevňování hranic komunikace s klientem a kultivování jeho schopností vyjádřit

své potřeby a naučit se využívat existující nabídky služeb. Kontaktní práce má nejčastěji podobu rozhovoru v kontaktní místnosti.

3.5.2 Situační intervence

Situační intervencí se řeší aktuální problémové situace v prostorách či při akci klubu. Jedná se především o intervence související s porušením pravidel, vysvětlování norem, vytváření bezpečné atmosféry v klubu.

3.5.3 Informační servis klientovi

Poskytování specifických informací pracovníkem klientovi, nejlépe v kontaktní místnosti. Informační servis je prováděn ústní formou, může být doplněn také písemnou formou – letáky, vytištění údajů. Tématicky mohou být informace zaměřeny na základní instrumentální témata (např. Škola rodina, shánění brigády, vztahy), sociálně právní a zdravotní témata (právní normy, bezpečný sex, rizika užívání návykových látek) nebo specifická témata – dle dohody s klientem.

3.5.4 Poradenství

Poradenství se odehrává formou rozhovoru s klientem nejlépe v samostatné místnosti, obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, informací a řešení vedoucí k odstranění obtíží. Jde o řešení aktuálních problémů a zvyšování kompetence klienta tyto problémy řešit. Poradenství V NZDM se nejvíce zaměřuje na záležitosti vztahů, rodiny, sexu, návykových látek, školy, volného času, sociálně právní a jiné.

3.5.5 Krizová intervence

Řešení krizové situace, neboli krizová intervence, vzniklé v životě klienta. Jde o diagnosticko – terapeutický přístup přispívající ke zvládnutí psychické krize. Může jít o pozorování chování klienta s důrazem na posouzení aktuálního psychického stavu, rozhovor

směřovaný k základní orientaci v příčinách krizového stavu, cílenou intervencí zaměřenou na zvládnutí potíží. Intervence obsahuje také návrh opatření. Rozsah intervence závisí na tom, zda pracovník je kvalifikován pro krizovou intervencí. Pracovník bez kvalifikace poskytne klientovi v krizi pomoc pouze v rozsahu akutní intervence s odkázáním na odborníka.

3.5.6 Kontakt s institucemi ve prospěch klienta

Jedná se o intervence realizované pracovníkem, ať už ústně telefonicky či písemně, u institucí návazné péče nebo dalších institucí, které ovlivňují klientův život. Kontakt je realizován se souhlasem a vědomím klienta, nejlépe za jeho přítomnosti.

3.5.7 Případová práce

Je to dlouhodobá individuální práce, reagující na konkrétní problém klienta. Koná se v prostorách, které zaručují klid a soukromí. Případová práce se děje plánovaně, při zachování určitého postupu. Jedná se o společně vydefinování „zakázky“, vytvoření individuálního plánu a stanovení podmínek kontaktu, klient by měl být obeznámen s vedením dokumentace, dále probíhá konzultace vedení nad případem klienta na intervizích a supervizních setkáních týmu a je nutná pravidelná reflexe (materiály pro účely tohoto zařízení).

Při poskytování těchto sociálních služeb, kde je velmi důležitý kontakt mezi pracovníkem a klientem, hraje významnou roli komunikace a vztah mezi pracovníkem a klientem. Vztahy se budují prostřednictvím komunikace, ale také tím, že dáváme mladým lidem důvěru. Bez důvěry by žádná krizová intervence nebyla účinná.

Vztah je jediným způsobem, jímž je možné předat hodnoty a postoje. A ty tvoří jádro výchovy. Nejedná se jen o vztahy mezi vychovatelem a jednotlivými dětmi, ale i o vztahy vychovatel – dítě, vychovatel – skupina dětí, dítě – dítě, dítě – dětská skupina. Tento výčet není konečný, vztahy jsou vzájemné a navzájem se ovlivňují.

3.6 Vztah mezi vychovatelem a mladým člověkem

Na počátku je kontakt, setkání vychovatele s mladým člověkem. Pokud vychovatel dokáže dítě nebo mladého člověka zaujmout, vzniká vztah. Výchovné působení tohoto vztahu se projeví tak, že postupně přivádíme mladého člověka k poznání a přijetí určitých hodnot, o které nám ve výchově jde. Nezaujme-li mladého člověka vychovatel, nezaujmou ho ani jeho hodnoty. Zde se ukazuje význam osobnostních kvalit vychovatele.

„Čím menší skupina, s níž vychovatel pracuje, tím přirozeněji a spontánněji vznikají vztahy. Čím je skupina větší, tím více musí vychovatel vztahovou dimenzi plánovat a strukturovat. Ve vztahové dimenzi na počátku stojí zvědavost mladého, touha poznávat nové lidi, a na konci stojí závazek žít podle hodnotového systému, věrnost“ (Pávková a kol., 2002, s. 53).

Vychovatel, který má k dětem dobrý vztah, může částečně nahradit nefunkční rodinu, nebo doplnit její působení tam, kde je funkční jen omezeně. Takový pečující vztah není jen otázkou dobrého srdce nebo dobré vůle, ale má řadu specifických vlastností a vyžaduje určitou profesionalitu. V době dospívání a odpoutávání se od rodiny a hledání nových vzorů může být právě vychovatel nebo vedoucí zájmových činností tou osobou, která se stane vzorem.

„Dobrý a citlivý vychovatel dokáže i u méně úspěšného a problémového dítěte najít příležitost k pochvale. Žádná zájmová činnost by proto neměla zůstat bez výsledku, bez úspěchu. Úspěch se stává morální podporou a povzbuzuje k překonání obtíží. Vždyť úspěšnost je podmínkou zdravého vývoje osobnosti“ (Pávková a kol., 2002, s. 54).

3.7 Hranice a rizika výchovného vztahu

Aby vztah mezi dospělým a mladým člověkem zůstal funkční a pro obě strany přínosný, je také velmi důležité, aby byly jasně vymezeny a oběma stranami respektovány určité hranice. Profesní vztah vyžaduje, aby nedocházelo k uspokojování potřeb dospělého na úkor potřeb dítěte. Dospělý, který vstupuje do pedagogického vztahu, si musí dobře uvědomovat své potřeby, mj. potřebu soukromí, přátelství, intimity. Je nutné počítat s tím, že pedagogická profese klade velké nároky na schopnost jednat s lidmi, ovládat své emoce,

být příkladem. Dobrý vychovatel je pro děti zdrojem kladných citů, poskytuje jim pocit jistoty a bezpečí. Pravý mistr pedagogické profese je ten, který dokáže dobře sladit své soukromí i své povolání a obě tyto oblasti vzájemně obohacuje.

Kromě osobních hranic, jejichž respektování je věcí uchování osobní integrity, je nutno respektovat hranice dané institucí, v jejímž rámci pedagogický vztah vzniká. Respektování hodnot a hranic stanovených v psaných i nepsaných pravidlech organizace je nutnou podmínkou pro dobrý vztah se spolupracovníky uvnitř organizace, s nadřízenými i se sociálními partnery organizace nebo instituce.

Pávková a kol. (2002) poukazují na to, že vychovatel by měl mít k dětem vřelý vztah. Měl by to však být vztah profesionální v dobrém smyslu tohoto slova. Příliš silné citové vazby, připoutání se dítěte k sobě, může způsobit oběma stranám značné komplikace. Děti nepomůžeme, někdy i ublížíme. Zkušený vychovatelé vědí, že co nemohou nabídnout všem dětem, nedávají žádnému.

Pro dobrý vztah mezi pracovníkem a klientem nízkoprahového zařízení platí určité principy, které by se měli udržovat. Pracovník nízkoprahového zařízení by měl klienta uznávat jako individualitu, měl by uznat jeho osobnost. Měl by klientovi dát možnost vyjádřit své pocity, které jsou jak pozitivní tak negativní. Pracovník by měl klienta akceptovat, vnímat jej takový jaký je a nemoralizovat ho. Ve vztahu se má usilovat o opravdovost, sociální pracovník má jednat v souladu s vlastním prožíváním, má vztah sdílet. Pracovník se má chovat tak, aby klientovi prospěl, usiloval o bezpodmínečnou pozitivní vazbu, aby práce s ním vedla k přínosu.

Lidé žijící ve společnosti se nemohou obejít bez vzájemného kontaktu. Vzájemné vztahy mezi lidmi se vyjadřují prostřednictvím sociální komunikace. Sociální komunikaci nelze redukovat jen na prosté vzájemné přenášení informací. Předpokládá se i působení jednoho komunikanta na druhého s cílem ovlivnit ho, změnit jeho chování.

3.8 Komunikace mezi klientem a vychovatelem

„Jeden z příkladů sociální komunikace je komunikace pedagogická. Jejími hlavními účastníky jsou pedagogové a vychovávané osoby, nejčastěji děti a mládež. Pedagogická komunikace probíhá ve výchovně-vzdělávacím procesu. Přes základní společné znaky pro-

bíhá poněkud odlišně např. Při školním vyučování, při výchově mimo vyučování, v oblasti předškolní výchovy a nápravné výchovy. Zvláštnosti pedagogické komunikace v oblasti výchovy mimo vyučování vyplývají ze základních principů, jako je princip dobrovolnosti, rekreačního a zájmového zaměření, pestrosti a přitažlivosti činností, citovosti, aktivity a iniciativy dětí a mládeže“ (Pávková a kol., 2002, s. 57).

Vychovatel ve srovnání s pedagogy při práci není vázán osnovami, při plánování výchovně-vzdělávacích činností vychází z potřeb a přání dětí či mládeže, vhodně a nenásilně je ovlivňuje a stává se pro děti přítelem a rádcem, který spíše doporučuje, usměrňuje a podněcuje. Děti získává přitažlivým obsahem činností, svým osobním vystupováním, vytvořením podnětného prostředí, jehož součástí jsou i kladné sociální vztahy bez zbytečných konfliktů. Vychovatel není při své práci vázán na stereotypní prostředí a také sociální vztahy jsou bohatší, zejména ve věkově heterogenních skupinách. Na činnostech se také mohou podílet externisté, rodiče i jiné osoby, které mají o tuto práci zájem (např. dobrovolníci).

V oblasti výchovy mimo vyučování lze vymezit některé zvláštnosti pedagogické komunikace. Jde o možnost změny prostředí a takové prostorové rozmístění, které podněcuje aktivitu dětí. Podněcuje děti či mládež spontánně projevit své názory, postoje, pocity, umožňuje uplatňovat co nejpestřejší formy práce a příležitost hovořit s dětmi o tom, co je zajímavá, i o jejich starostech a problémech.

„Ve výchově mimo vyučování se klade důraz na aktivitu, iniciativu a samostatnost dětí. To by se mělo odrážet i ve způsobu pedagogické komunikace tak, aby poměr mezi slovním projevem dětí a vychovatelů byl vyvážený nebo byl slovní projev dětí v převaze. Hlavně by měl převažovat dialog a jeho iniciátorem by neměl být jen vychovatel, ale v co největší míře i děti. Je správné nechat děti, aby spontánně projevovaly své prožitky, názory a vědomosti, aby mohli prosazovat své postoje. Vychovatel podporuje vzájemnou komunikaci mezi dětmi. Její sledování má velký diagnostický význam. Zároveň usměrňuje průběh komunikace, dbá, aby se děti neobávaly sdělit své prožitky a aby tato sdělení měla společensky přijatelnou a žádoucí formu“ (Pávková a kol., 2002, s. 58).

V průběhu komunikace mezi vychovatelem a dětmi dochází k vzájemnému sdělování informací, které je možné hodnotit z hlediska kvantity a kvality. Zároveň však mluvčí sděluje o ovlivňuje postoje i jednání posluchače, oznamuje, jak si ho váží, za koho se vám považuje. Dochází také ke sdělení vzájemného vztahu, emocionálních stavů i pravidel dalšího styku. Každé sdělení obsahuje mnohem více než určitou informaci. Má formu slovní i

mimoslovní. Dobrý vychovatel by se měl naučit pozorně naslouchat a odhalit skryté významy v tom, co mu dítě říká, ale také jak to říká, jak se při tom tváří, kam se dívá, jakých používá gest, jaký zaujímá postoj, zda se snaží přiblížit, nebo naopak vzdálit, jak reaguje na dotyk, zda je mu příjemný, či nepříjemný, zda dokonce usiluje o tělesný kontakt, jak to zvláště menší děti často dělají. A je samozřejmé, že všechny tyto neverbální projevy i vychovatel sám nejen používá, ale také záměrně reguluje a ovládá (Pávková a kol., 2002).

Komunikace v nízkoprahovém zařízení neprobíhá jen mezi jedním klientem a vedoucím, ale také mezi všemi klienty klubu a pracovníkem a klienti mezi sebou navzájem. Vzniká zde malá společenská skupina.

3.9 Skupinová komunikace v nízkoprahovém zařízení

„Malými společenskými skupinami rozumíme takové sociální struktury, v nichž jejich členové působí bezprostředně na sebe navzájem a jsou v bezprostředním vzájemném styku. Tato bezprostřednost znamená, že psychika jednotlivých členů je velmi podstatně skupinou ovlivňována, a sama zase fungování ovlivňuje“ (Janoušek, 1968, s.112).

„Menší skupiny jsou v průměru soudržnější než velké skupiny a také spokojenost bývá větší v malých skupinách“ (Kohoutek, 2002, s. 203).

Také Janoušek (1968) považuje za nejdůležitější rysy malé skupiny, že skupina sdružuje členy ke společnému provádění činností, ať již je cílem pracovní výkon nebo uspokojení rozmanitých potřeb. Při společných činnostech dochází zároveň k vzájemnému ovlivňování.

Proto i nízkoprahová zařízení, které se zaměřuje na preventivní programy a na rozvoj psychosociálních dovedností, při práci s mládeží, využívá skupinových her, skupinových sezení při řešení různých témat a práce ve skupině. Vedoucí ovlivňuje a vede děti, ale ovlivňují se i děti navzájem.

Podle Janouška (1968) je pro skupinu charakteristický určitý typ komunikace a komunikačních vazeb. Skupina má určité vnitřní členění horizontální i vertikální, dané rolami, normami, a statusy, vztahem nadřazenosti a podřazenosti.

Takové vnitřní členění má i nízkoprahový klub. Děti přijímají formálního vůdce, neboli vedoucího klubu. Z hlediska osobní moci ve skupině vystupuje neformální vůdce, jako dominující osoba, ale také role pomocníka, souputníka či pasivního jedince. Neformální vůdce souhlasí s formálním vedoucím, a to má výhody při řešení různých problémů v klubu. Vedoucí může komunikovat přes dominujícího vůdce s celou skupinou, kterého ostatní děti vyslechnou. Do nízkoprahového zařízení dochází děti z potřeb sdružovat se navazovat spolu relativně dlouhodobé vztahy a společně vykonávat určité činnosti.

„Při vzniku skupiny hraje roli fyzická blízkost, společný zájem nebo společný cíl, baví je vykonávat stejné činnosti, chtějí společně něco vytvořit, něčeho dosáhnout“ (Komárková, Slaměník, Výrost, 2001, s. 62).

Pracovníci klubu znají děti, které navštěvují tento klub, vedou je. I když má nízkoprahový klub svůj program práce s dětmi a mají určitý řád, také se zajímají o to co je zajímavé a tím postupně vytváří společné cíle, sjednotí se na hodnotách, kterých si skupina váží a od nich odvozují skupinové normy, odměny a tresty.

Také Komárková, Slaměník, Výrost (2001) poukazují na to, že práce ve skupině upřednostňuje spolupráci, koordinaci, vnímavost k druhým a vzájemnou pomoc.

Již jsem se zmínila, že nízkoprahová zařízení se zaměřuje na preventivní, výchovné a pedagogické programy. Jde o speciální programy vytvořené dle specifických potřeb cílové skupiny a dané lokality. Preventivní programy jsou myšleny tzv. Programy specifické prevence. Může se jednat o jednorázové či příležitostné programy, které se zaměřují hlavně na diskuse, besedy, komponovaný pořad a podobné aktivity realizované v zařízení buď interními nebo externími pracovníky a dlouhodobé programy či doučování.

„Metody práce užívané při besedách a odborných akcích záleží na výběru, schopnostech, zkušenostech, vzdělání a osobnosti sociálního pracovníka. Nejčastěji se využívají sociálně-psychologické hry zaměřené na rozvoj sociálních dovedností, sebehodnocení, posílení kolektivního cítění a spolupráce ve skupině. Programy sociálního pracovníka jsou zaměřeny na prevenci sociálně-patologických jevů, především trestné činnosti, drogových závislostí, rasové nesnášenlivosti, šikany apod. Tato akce slouží k navázání kontaktu s dětmi a mládeží, získání důvěry. Sociální pracovník má jako osoba stojící mimo školu větší

šanci působit důvěryhodněji při pronikání k osobnostem dětí, má čas i možnosti používat jiné metody než jejich učitelé“ (Bednářová, Pelech, 2003, s. 59).

„Sociální pracovník je často jediný člověk, před kterým může klient ventilovat své problémy a emoce, aniž by byl zesměšňován, odsuzován, kárán či napomínán. Nachází u něj bezvýhradné přijetí sebe a svého způsobu života, včetně podpory při řešení svých problémů“ (Bednářová, Pelech, str. 57). Proto i děti sami velmi rády navštěvují tyto kluby, ví, že si pracovník na ně udělá čas, že najdou mezi vrstevníky nové kamarády.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ŠLIKR – NÍZKOPRAHOVÝ KLUB PRO DĚTI A MLÁDEŽ V OTROKOVICÍCH

Občanské sdružení Unie Kompas vzniklo v roce 1997 a bylo registrováno Ministerstvem vnitra České republiky 25.7.1997. Zaměřuje se především na děti a mládež a lidi v nouzi. Posláním sdružení je pomoc těmto skupinám ve všech oblastech lidského života – duševní, duchovní a tělesné, tedy morální, zdravotní, právní i hmotné. Unie Kompas buduje kontaktní síť ve výše uvedených skupinách, na níž navazuje síť služeb pomoci.

Založení občanského sdružení předcházela několikaterá práce dobrovolníků, kteří věnovali pozornost dětem a mládeži města Zlína. Od roku 1991 se pravidelně pořádaly intenzivní kurzy a v rámci primární prevence sociálně-patologických jevů přednášky pro zlínské základní a střední školy. Od roku 1998 vznikaly kluby T-klub, Klíč, Archa a Logos. Síť klubů se rozšiřovala a proto i město Otrokovice vyhlásilo konkurz na takový klub. Unie Kompas tento konkurz vyhrála a v březnu roku 2006 vznikl nízkoprahový klub pro děti a mládež ŠLIKR.

4.1 Charakteristika zařízení

Princip nízkoprahovosti se vyznačuje tím, že pracovník při kontaktu s příjemcem služby (klientem) nevyžaduje žádná osobní data, tedy nepotřebuje a nevyžaduje znát ani celé jméno klienta. Zároveň poskytovat sociální pomoc nízkoprahově znamená snižovat sociální, psychologické i další bariéry, které brání klientům službu vyhledat. Vstup a veškeré aktivity jsou bezplatné, zapojení do aktivit je dobrovolné, klient může navštívit zařízení bez jakéhokoli předešlého doporučení jiného zařízení či odborníka, kdykoliv v průběhu otevírací doby.

Klub Šlikr nabízí činnosti k vyplnění volného času dětí a mládeže. Programy jsou zaměřeny na zlepšení komunikace, zvládnutí stresu, uvolnění a relaxaci, podporují motivaci klientů k pozitivnímu způsobu života, učí klienty vnímat zodpovědnost za své chování a upevňují schopnost nést případné následky. Poskytují oporu při řešení a zvládnutí obtížných životních situací.

4.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou klubu jsou neorganizované děti a mládež ve věku 13-19 let ve spádové oblasti Otrokovice – Trávníky. Tito jedinci mají často problematické rodinné zázemí a bývají ohroženi sociálně-patologickými jevy (jsou to kuřáci, pravidelní uživatelé alkoholu a experimentují s omamnými látkami), zažívají konfliktní společenské situace a obtížné životní podmínky. Svůj volný čas tráví nejčastěji v partách potulováním po ulicích, vyseďáváním na hřišti, návštěvami heren nebo restauračních zařízení.

Na druhou stranu často nedokáží ani sami rozpoznat, že chování jejich okolí k nim je nepatřičné a mohou se tak stát i obětí trestného činu někoho z blízkých. Své problémy neumí správně řešit, k formálním autoritám mají obvykle nedůvěru, proto pomoc nevyhledávají a potíže zůstávají a rostou.

4.3 Cíl zařízení

Hlavním cílem nízkoprahového zařízení je pomoci mládeži z cílové skupiny objevit a rozvinout jejich pozitivní potenciál, podpořit růst osobních kvalit a snížit tak riziko závadného způsobu života. Nabídnout jinou alternativu trávení volného času, podporu sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti. Snaží se ale také zvýšit sociální schopnosti a dovednosti, což znamená například schopnost dodržovat pravidelnou školní docházku, schopnost se zapojovat do základní komunikace v rámci rodiny, stabilní mezilidské vztahy, schopnost rozeznávat a dovednost dodržovat pravidla slušného chování, dovednost komunikovat s autoritou a vést zdravý životní styl, dovednost hospodařit s penězi a podobně.

4.4 Poskytované služby

4.4.1 Denní provoz klubu

Klub je otevřen každý všední den odpoledne od 14.00 do 20.00 hod. (s výjimkou pondělí, kdy je otevřeno až od 16.00 hod.), každé první pondělí v měsíci je zavírací den. Po celou otevírací dobu mohou návštěvníci klubu využívat vybavení herny (pohovka, židle, stoly, hi-fi věž, deskové hry, elektronické šipky, stolní fotbalík, stolní hokej, různé stolní

hry a mnoho dalších) nebo se zapojit do činností připravených pracovníkem klubu – hry, výtvarná činnost, ruční práce, či si zahrát na nějaký hudební nástroj, k dispozici zde mají návštěvníci kytaru a bonga. Po domluvě s pracovníky mohou v prostoru klubu realizovat své vlastní aktivity. Poskytnutím této možnosti tak pracovníci podporují smysluplné využívání volného času vycházející z vlastní iniciativy návštěvníků – např. Trénink break dance. Návštěvníci klubu mohou také pouze využívat bezpečného prostoru (teplo, světlo, WC) a nemusejí se zapojovat do žádných aktivit. (Výstupy z denního provozu klubu k nahlédnutí v příloze PI)

4.4.2 Osvětové a preventivní programy

Konají se v rámci tzv. klubových večerů, které probíhají jednou týdně. Tyto programy obsahují předávání specifických znalostí, nácvik specifických dovedností a chování. Jsou zaměřené na prevenci, zlepšení komunikace a vztahů ve skupině, aby klienti zjistili, jaký pohled na ně mají lidé a naopak.

Proto tyto programy mají různé formy. Například besedy s hosty či pracovníky klubu, kteří mohou zaujmout cílovou skupinu a pomoci motivovat ke zdravému životnímu stylu (např. bývalý gambler, bývalý uživatel drog). Po domluvě dochází do klubu psychološka, která s mládeží probírá problémy na téma sebepoškozování, porucha příjmu potravy, problémy v rodině apod. Dále nízkoprahový klub velmi úzce spolupracuje s místní kurátorkou, jejíž klienti navštěvují tento klub, a proto si mohou pracovníci mezi sebou sdělovat různé postřehy z práce.

Dále to jsou sociálně-psychologické hry, nebo-li „psychohrátky“ a prožitkové programy zaměřené na rozvoj osobnosti a rozvoj interakcí mezi členy skupiny, kontaktní práce, situační intervence, informační servis klientovi a komponované večery.

4.4.3 Poradenství

Dospívající z cílové skupiny mají často mnoho problémů v rodině, ve škole, s vrstevníky i sami se sebou. Pracovníci v případě potřeby a zájmu návštěvníků klubu poskytnou různé formy poradenství, případně pomoc v krizi. V rámci poradenství také pracovníci pomáhají zájemcům např. při vyřizování dokladů, návštěvách úřadů, v případě potřeby zprostředkují kontakt s odborným pracovištěm (psycholog, lékař) a poskytnou i doprovod,

mohou také sehrát zprostředkující roli při kontaktu návštěvníka klubu s kurátorem. Po vzájemné dohodě mohou také pracovat s blízkými osobami – rodiči, sourozenci, přáteli. Při jakékoliv formě poradenství, jednorázové nebo opakované, pracovníci vedou dospívající k uvědomění si jejich vlastní zodpovědnosti a učí je samostatnosti.

Toto poradenství probíhá v kanceláři pracovníků Šlikru, jehož prostředí je tiché, klidné a izolované od ostatních dění a poskytuje nerušené prostředí pro rozhovory, terapie apod. Celé poradenství probíhá nedirektivní formou, pracovník naslouchá a zrcadlí to co klient říká, dává svůj pohled na věc a snaží se o vzájemnou komunikaci. (Přehled témat k nahlédnutí v příloze PII.)

4.4.4 Pomoc s přípravou do školy

Může se jednat o jednorázovou nebo pravidelnou pomoc s domácím úkolem, s přípravou na písemnou práci ve škole nebo o déleodobé doučování (např. Pravidelná pomoc s přípravou na reparát) jednoho nebo více předmětů. Základní formou je doučování individuální. Doučování skupiny lze realizovat pouze na základě velmi specifických potřeb cílové skupiny a lokality (např. v sociálně vyloučených lokalitách, kde chybí další zařízení v rámci sítě služeb). Tato aktivita je zajištěna dobrovolníky, případně stážisty a praktikanty Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

4.4.5 Aktivity mimo běžný provoz klubu

Jde o aktivity, které zpestří běžný provoz klubu, ale také umožní aktivní zapojení návštěvníků do jejich přípravy a realizace. Jsou to víkendové pobyty s výjezdem mimo Otrokovice, sobotní „Filmový maratón“, prezentace klubu na Bambiriádě, různé outdoorové (venkovní) aktivity, např. Po dobu letních prázdnin, Vánoční a Předsilvestrovský večírek apod.

Hlavním smyslem pobytů je změna prostředí, předání pozitivních vzorů chování a smýšlení a pomocí pedagogických a sociálních metod práce (zejména zážitková pedagogika a sociálně-psychologické techniky) působit na skupinu preventivně vůči vzniku či prohlubování sociálně patologických jevů.

4.4.6 Pravidla pro pobyt v centru

Do klubu má klient přístup je-li mu 12-19 let. Platí přísný zákaz jakýchkoli rasistických projevů. Za kreslení či ukazování rasistických či fašistických symbolů může být z klubu vyloučen. V klubu ani v prostorách před klubem není dovolené kouřit. V případě, že je klient přistižen, bude uklízet odpadky kolem klubu, nebo jej nepustí dovnitř. V klubu se nesmí pít alkohol, pokud klient přijde pod vlivem jakékoli omamné látky nebude puštěn dovnitř a pokud bude mít pracovník podezření, může jej podrobit dechové zkoušce. Do kanceláře má klient přístup jen na pozvání pracovníka. Pracovník má právo pravidla měnit a přidávat na základě vlastního uvážení a povinností klienta je uposlechnout jeho rozhodnutí. V klubu je zakázáno jakékoliv sprosté a vulgární vyjadřování. Platí pravidlo třikrát a dost, poté má pracovník právo klienta z klubu vykázat. Pracovník má právo po porušení pravidel klienta z klubu vykázat na jím určenou dobu, případně přístup do klubu zakázat úplně. Tento zákaz se týká i prostor před klubem.

5 VÝZKUM

Téma mého výzkumu nízkoprahová zařízení jsem si vybrala, protože jsem měla možnost v rámci mé praxe navštěvovat tento klub. Klub Šlikr mě velmi oslovil svou spoluprací s klienty, nedirektivní formou ukázat, že trávit volný čas jde i bez potulování se po ulicích a kouřením na zastávkách. Pomocí besed a klubových večerů komunikovat se skupinkou klientů a debatovat nad různými problémy, které je zajímají, či potřebují vyřešit. Výzkum proběhl v měsíci dubnu 2007 v Klubu Šlikr.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem mé praktické části bakalářské práce je zmapovat, jakým způsobem působí nízkoprahový klub Šlikr na své klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů a do jaké míry klub ovlivňuje své klienty v rámci této prevence. Chci zjistit, zda se klienti účastní aktivit, které klub nabízí. Zaměřuji se hlavně na besedy a klubové večery, které probíhají v rámci prevence a zabránění prohlubování sociálně patologických jevů.

5.2 Výzkumný problém

Jak nízkoprahový klub Šlikr ovlivňuje svými besedami a klubovými večery své klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů?

5.2.1 Výzkumné otázky

- Obrátí se se svým problémem či pomocí na vedoucího klubu Šlikr?
- Řídí se radami, které získají na klubových večerech a besedách?
- Které témata klienty nejvíce zajímají?
- Změnil se jejich názor po besedě na určitou věc?

5.3 Metodologie výzkumu

Jedná se o kvalitativně orientovaný výzkum. Jako výzkumná metoda byl zvolen strukturovaný rozhovor, kde otázky a odpovědi jsou předem dány, ale respondent bude objasňovat svou volbu, pro širší nahlédnutí do problému a zjištění co nejvíce informací. Hendl

(2005) označil tuto metodu jako rozhovor pomocí návodu. Návod označuje jako seznam otázek nebo témat, které je nutné s respondentem probrat a všech respondentů se ptát na stejné otázky, aby byla zajištěna možnost dalšího srovnání. Tazatel má volnost v jakém pořadí bude informace získávat a může přizpůsobit formulaci otázek dané situaci a povaze respondenta, v případě klást další doplňující otázky. Při kladení otázek je také důležité, aby tazatel pružně reagoval na odpovědi respondenta, protože se může v jedné otázce vyjádřit i k dalším tématům. (Strukturovaný rozhovor je k nahlédnutí v příloze PIII.)

Rozhovor jsem zaznamenávala audiozáznamem na diktafon a při zpracování dat převedla data do textové podoby. (Přepis rozhovorů je k nahlédnutí v příloze PIV.)

Rozhovor mezi výzkumníkem a klientem se uskutečnily v kanceláři Klubu Šlikr, jejíž prostředí je tiché, klidné a izolované od ostatních dění a poskytuje prostředí pro rozhovory, terapie apod. Cíleným formálním rozhovorům předcházely rozhovory neformální, protože jsem Klub Šlikr navštěvovala v rámci mé praxe. Ty sloužily k navázání důvěry a přípravě k citlivějšímu tématu plánovaného výzkumu. Klienti, kteří poskytli rozhovor jsou v záznamech z důvodu zachování anonymity označováni přezdívkami, které si sami zvolili. Výzkumník je pro lepší přehled označen písmenem V.

5.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor jsem vybírala pomocí náhodného výběru. To znamená, že každý klient ze základního souboru (Nízkoprahový klub Šlikr) má stejnou pravděpodobnost, že se dostane do výběrového souboru. Klienty ze základního souboru jsem vybrala losováním. Osoby jsem očíslovala a napsala na lístečky papírů, které jsem dala do klobouku a poté jsem vytahovala potřebný počet lístečků. Konečný výběrový soubor činí 6 klientů Klubu Šlikr.

5.5 Zpracování výsledků výzkumu

Jako výzkumnou metodu jsem použila strukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem zaznamenávala na audiozáznam. Celkem proběhlo šest rozhovorů s klienty klubu Šlikr. Data jsem převáděla do textové podoby, které jsem poté analyzovala. V datech jsem vyhledávala

opakující se vzorce a ty zaznamenávala. Zpracování výsledků je rozděleno do několika kategorií dle otázek, které jsem zadávala (Miovský,2006).

- **Kde klienti získali kontakt na klub Šlikr?**

Na otázku, kde dotazovaní získali kontakt na klub Šlikr, 4 dotazovaní klienti odpověděli, že od svých kamarádů, kteří už jej navštěvovali. Od nich získali základní informace o klubu. Například dotazované Mišičce kamarádky řekly, *že klub Šlikr je zde pro děti, které nemají kam chodit a nechce se jim volný čas trávit venku. Mohou zde dojít a zahrát si zde různé hry, že je klub dobrý a zatím jej navštěvuje málo dětí.* Ostatní dotazovaní se o klubu dozvěděli z letáčků, které se rozdávaly v blízké základní škole. Pročetli si je a rozhodli se, že klub navštíví.

Ve spádové oblasti Otrokovice – Trávníky se nachází rozlehlé sídliště, základní škola i klub Šlikr. Proto většina dětí, kteří zde bydlí také navštěvují tuto základní školu a mnozí děti se znají a jsou kamarádi. To je také důvod, že si o nově otevřeném klubu navzájem řekli.

- **Návštěvnost klubu**

Čtyři dotazovaní navštěvují tento klub se svými kamarády. Jen dva dotazovaní obvykle dochází do klubu sami. Proto je do klubu nejvíce vede to, že tu mají své kamarády, se kterými si popovídají, zahrájí si zde své oblíbené hry (stolní fotbal a elektronické šipky) a je tu zábava.

Důležitými faktory ale jsou, zda mají ostatní děti čas, zda se neučí do školy, netráví svůj volný čas s rodinou, či ještě nemají vyučování ve škole.

- **Důvod návštěvy klubu**

Na otázku jaký je hlavní důvod proč dochází do klubu, odpovídali jednoznačně kvůli kamarádům, a aby se nenudili a nepoflakovali se někde po venku. Zde si s nimi mohou v klidu povykládat. Dotazovaný Hoper na tuto otázku odpověděl: „*Hlavně abych se nenu- dil a nepotuloval se někde po venku, třeba, když je zima venku abych mohl v teple pod stře- chou. Zahrát si hry a také kvůli holkám.*“ Dále se také dva dotazovaní hodně odkazovali na vedoucího Marvinina, kterého hodnotili jako velmi dobrého vedoucího.

- **Trávení volného času v klubu**

Již z předchozí otázky je velmi zřejmé, že vztahy v klubu Šlikr jsou hodně prováza- né, děti se už navzájem dobře znají. Proto také na otázku, jak tráví čas v klubu odpovědělo 5 klientů, že se svými kamarády, ale také s vedoucím Marvinem. Dotazovaný Mrožík na tuto otázku například odpověděl: *čas v klubu trávím se svými kamarády, ale i vedoucím Marvinem, který mi hodně pomáhá, když potřebuji s něčím poradit nebo pomoci vyřešit nějaký problém.* Dotazovaný Hoper, ale odpověděl, že *čas v klubu tráví rád o samotě pose- zením, ale když přijdou holky, tak si s nimi rád vykládá.*

Klienti mají vedoucího velmi rádi, ví, že se mohou svěřit se svým problémem a mají v něm důvěru a také s ním rádi tráví čas v klubu Šlikr.

- **Nejoblíbenější činnosti klientů**

Jako nejoblíbenější činnosti, které klub Šlikr nabízí 4 dotazovaní uvedli, že nejvíce jsou to různé hry. Nejčastěji uváděli stolní fotbálek, elektronické šipky, dále to jsou různé venkovní aktivity, jako badminton a softtennis. Dále dotazované nejvíce baví poslech hud- by a vlastních „cédéček“, které si mohou přinést z domu, bavení se s kamarády a také se opět jeden dotazovaný zmiňuje o vedoucím klubu Marvinovi a o klubových večerech, které organizuje klub.

Klub Šlikr nabízí velké množství her, které si děti mohou vypůjčit a hrát si s nimi. Jsou mezi nimi i velmi nové hry, které děti ještě neznají a sami si je nemohou dovolit kvůli finanční situaci, a zde mají možnost si je vyzkoušet a naučit se s nimi hrát. Proto také podle odpovědí tato činnost patří k jejich nejoblíbenějším.

- **Pomoc s problémy klientů**

Pokud mají dotazovaní klienti problém a neví si s ním rady, 5 klientů až na jednoho odpověděli, že určitě zajdou za vedoucím pro radu. Dotazovaný Hoper jako svůj důvod proč se svými problémy nechodí za vedoucím uvedl, že *všechny své problémy se snaží vyřešit sám se sebou a nechává si je pro sebe*. Na otázku, kterých problémů se to týkalo, nejčastější odpovědi byly, že dotazovaní mají různé problémy s učiteli ve škole, doma s rodiči, potřebují poradit ohledně kamarádství. Dotazovaní uvedli, že jim vedoucí vždy hodně poradil a jsou rádi, že s ním mohli o problému diskutovat. Ať už se zlepšily kamarádské vztahy nebo se začaly řešit problémy ve škole. Dotazovaná Mišička měla problémy ve škole, hlavně v předmětu matematika, proto poprosila vedoucího, zda by bylo možné zprostředkovat doučování. Jelikož klub Šlikr navštěvovala praktikantka z Univerzity Tomáše Bati, doučování se mohlo realizovat a výsledky ve škole se po určité době začaly zlepšovat.

Už z výše uvedených otázek a odpovědí je zřejmé, že klienti mají k vedoucímu Marvinovi velkou důvěru a ví, že se k němu mohou v případě určitého problému obrátit a klienti také této pomoci využívají. Je vidět, že poradenství v klubu Šlikr je velmi prospěšné a zabránil se tím prohlubováním nejrůznějších problémů klientů, ať už ve škole, s osobními problémy či v kamarádství.

- **Zkušenosti s návykovou látkou**

Zkušenosti s užíváním návykové látky má pět z šesti dotazovaných a nejvíce je to kouření a alkohol. Na otázku, kde k alkoholu přijdou, kde si jej seženou, většina odpověděla, že od svých starších kamarádů, kteří jsou starší 18 let a jim alkohol v prodejně prodají. Další možností je, že jej vezmou z domu. Dotazovaní popíjí venku, někde v zákoutí, aby

je nikdo nemohl vidět, hlavně rodiče a policie, nebo u někoho z kamarádů doma, když rodiče zrovna nejsou doma.

U této otázky bych spíše chtěla apelovat na rodiče, protože je vidět, že děti nemají problém se doma dostat do blízkosti alkoholu. Rodiče by měli více zamezit přístupu k alkoholu, aby si jejich děti poté nemohli brát ven. Měli by jejich skladovat například v místech, kde se děti nemohou lehce dostat, uzamykatelné skříňky, či si kontrolovat, jak velké kapesné děti dostávají. Poté by neměli tak velkou možnost si za tyto peníze kupovat alkohol a cigarety, protože to také není nejlevnější záležitost.

- **Nízkoprahový klub a preventivní programy**

Na otázku, které aktivity považují dotazovaní za nejpřínosnější v rámci prevence, odpovídali hlavně „lízátka za zlomené cigáro“, klubové večery, besedy a různé přednášky externích pracovníků jako jsou psycholožka či bývalý narkoman apod. Dotazovaná Mišička například na tuto otázku odpověděla: *„Podle mě přednášky dávají hodně do života, například ohledně kouření a myslím si, že je to dobré pro dospívající děti, vede je to k tomu, aby se odnaučili kouřit. A proto si myslím, že jsou k tomu opravdu dobré klubové večery.“*

Jde vidět, že besedy se zajímavými lidmi, kteří si prošli něčím špatným a vykládají o tom dětem, je velmi zajímavé a poučné. Dovědí se mnoho informací, které by se jinde nedověděly. A také každá zlomená cigareta za lízátko znamená aspoň malý krůček k odvykání si od kouření. Děti vidí, že cigareta jde nahradit i jinými věcmi, které tak neškodí zdraví. A klienti sami ví, že takové aktivity v rámci prevence zde v klubu probíhají a když je něco více zajímavé, tak se mohou o tom problému více dozvědět.

- **Účast na besedách a klubových večerech**

Není tedy překvapením, že se všichni dotazovaní účastní besed a klubových večerů. Klienti si rádi vykládají o různých problémech, se kterými se může každý mladý člověk setkat. Témata, která nejvíce dotazované baví jsou: problémy ve škole, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, ohledně sexuality, kouření a módy. Také mají velmi rádi besedy

s psychološkou, kterou někteří klienti navštěvují. Dále jsou to návštěvy typu, kdy přijde do klubu člověk, který vykládá o tom co zažil, nebo čím se zabývá apod. Například to byl kluk, který popisoval kulturu skinhead (popisoval co to je hákový kříž, kdo je Adolf Hitler), nebo pán, který vykládal o Izraeli.

Tyto témata jsou pro klienty velmi zajímavé, líbí se jim. Jsou velmi naučné a rádi si tyto osoby vyslechnou a je to pro ně velký přínos, protože o této problematice mnoho neví.

- **Řídí se klienti radami, které získají na přednáškách?**

Na otázku, zda se dotazovaní řídí informacemi a radami, které získají na klubových večerech pět z šesti dotazovaných odpovědělo, že ano, že se jimi řídí. Například Mrožík odpověděl: *„Ano řídím se radami, hlavně ohledně kouření, slíbil jsem si, že kouření musím omezit nebo spíše úplně přestat. Na nástěnce ve Šlikru jsem viděl, jak vypadají plíce kuřáka a je to hodně odrazující obrázek.“* A Vlad'oušek odpověděla: *„Řídím se jimi. Třeba, když se dozvím o některých lidech, že dělají špatnou věc, tak jim řeknu, ať toho nechají, že je to špatné.“*

Z toho vyplývá, že klienti si také hodně všímají prostředí v klubu, hlavně nástěnky, na které jsou ukázány výtvořky klientů, různé informace pro návštěvníky klubu, řád klubu, program, který bude následovat v daném měsíci, ale také různé rady ohledně prevence sociálně patologických jevů. V rámci projektu proti kouření byly na nástěnce vyvěšeny obrázky a různé fotky, mezi kterými byly i fotky plic kuřáka a nekuřáka. Děti doposud nevěděli, jak může vypadat tělo kuřáka a co se děje s organismem. Například Mišička řekla: *„když jsem viděla co se děje s plícemi, tak mě to hodně zaskočilo.“* Proto jsou tyto akce v rámci prevence velmi přínosné, klienti se radami řídí a vidí, že kouření a pití alkoholu není nic dobrého, že si tím ničí zdraví. (fotografie nástěnky k nahlédnutí v příloze PV.)

- **Změní se jejich názor na prevenci po přednášce?**

Názory klientů se také hodně mění. Pět z šesti dotazovaných odpověděli, že po určité besedě či klubovém večeru změnili svůj názor na věc. Týkalo se to hlavně kouření. Mrožík odpověděl: „*Ano, změnil se můj názor. Ted' mě napadá akorát to ohledně kouření, které se snažím omezovat. Vím, že je to špatné, návykové, člověk by s tím měl přestat, protože to škodí zdraví a je to zbytečné si začínat s něčím takovým.*“ A Želda odpověděl: „*Ano, změnil. Hlavně kvůli kouření. Dřív mi to nevadilo, ale ted' už mi to vadí. Vím, co se děje s tělem, jak vypadají plíce. Ale také mi vadí být déle v zakouřeném prostředí.*“

Ukázalo se, že klienty velmi baví klubové večery a besedy, zajímají je témata, které vedoucí vymýšlí. Většina dotazovaných se řídí radami, které získají na těchto besedách, a je to pro ně velký přínos. Také postupem času mění své názory, ví co je špatné a co ne. Klub Šlikr děti velmi dobře vede k odvykání si návykových látek a prevenci sociálně patologických jevů.

- **Jaké změny by klienti uvítali v klubu?**

Poslední otázka se týkala změn, které by dotazovaní uvítali v klubu Šlikr. Dotazovaní se shodli na větších prostorách. Klub Šlikr je tvořen jednou větší místností, která je vyplněna pohovkou, stolečkem a židlemi a stolním fotbálem. Když do klubu přijde více klientů, je zde plno. Někteří klienti znají i nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve Zlíně, kde mají větší prostory, a to by chtěli také v Otrokovicích. Klienti by uvítali více nových her, aby se naučili něco nového, nebo také více skupinových her, které budou bavit všechny a ne jen ty, které hraje pár lidí a ostatní se nebaví. Dále by uvítali, aby do klubu chodilo více návštěv a bylo by více besed na téma prevence a získali by co nejvíce informací, protože to klienty velmi baví. S vedoucím Marvinem jsou děti velmi spokojeni, dobře vymýšlí témata pro mladé a ví, co by klienty mohlo zajímat.

5.6 Shrnutí výsledků výzkumu

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zabývala otázkou, jak nízkoprahové zařízení ovlivňuje svými besedami a klubovými večery své klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů. Zaměřila jsem se hlavně na trávení volného času v klubu, které činnosti děti nejvíce baví, zda se obrátí se svým problémem na vedoucího klubu. Nejvíce jsem se však zabývala otázkami, zda se klienti účastní klubových večerů, jestli se řídí radami, které zde získají a zda se změnil jejich názor po besedě na určitou věc.

Z rozhovorů s klienty (dotazovanými) vyplynulo, že děti tráví čas v klubu se svými kamarády, se kterými zde do klubu také dochází. Děti se velmi dobře znají a jejich vztahy jsou velmi pevné a provázané.

Nejoblíbenějšími činnostmi dětí v klubu Šlikr jsou různé hry, nejvíce však stolní fotbal, elektronické šipky, badminton a soft tenis. Dále je to poslech hudby, trávení času s kamarády a vedoucím Marvinem. Jelikož dotazovaní klienti mají rádi svého vedoucího, také se mu rádi svěřují se svými problémy. Klienti řeší svůj problém s vedoucím a diskutují spolu nad možnostmi řešení. Nejčastější problémy dotazovaných se týkají problémů ve škole, doma s rodiči, potřebují poradit ohledně kamarádství. Dotazovaní uvedli, že jim vedoucí vždy velmi poradil a pokaždé se problémy vyřešily nebo začaly řešit. Z toho vyplývá, že klienti mají ve vedoucím velkou oporu a důvěru a ví, že se v případě problému mohou na něj obrátit. Proto má poradenství a krizová intervence v nízkoprahovém klubu velký přínos pro klienty.

Všichni dotazovaní se účastní besed a klubových večerů. Jsou velmi oblíbené, klienti si rádi vykládají o různých problémech, se kterými se může mladý člověk setkat. Nejoblíbenější témata se týkají kouření, problémů ve škole, poruch příjmu potravy, sebepoškozování a ohledně sexuality. Velmi oblíbené jsou také besedy s různými osobnostmi. Je to například psycholožka, bývalý narkoman, či osobnosti, které se hlásí k určité kultuře.

Jelikož má většina dotazovaných zkušenosti s návykovou látkou, rádi si nad těmito tématy vykládají. Většina dětí ani neví, co se děje s tělem kuřáka či člověka, který ve větší míře pije alkohol. To vše se dovídají na těchto besedách a klubových večerech. Také je tyto informace velmi překvapují. Proto se také dotazovaní řídí radami, které získají na těchto přednáškách. Snaží se omezovat kouření, nebo dokonce přestali a velmi jim to vadí. Také názory klientů se na věc s postupem času mění, ví co je špatné, návykové, co škodí zdraví,

a že by s tím člověk měl přestat. Zde je vidět velký přínos klubových večerů a přednášek, které zde v klubu Šlikr probíhají.

Výzkum ukázal, že nízkoprahové zařízení působí na své klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů besedami, přednáškami a klubovými večery. Z odpovědí klientů se ukázalo, že klubové večery mají pro děti velký přínos v rámci prevence. Zde se získají mnoho nových, užitečných informací. Významnou úlohu zde hraje vedoucí Marvin, který dobře vymýšlí témata pro mladé lidi, a ví, co by je mohlo zajímat. Klienti se těmito radami řídí a své názory na prevenci a životní styl často velmi mění.

Tento klub hraje velmi významnou roli v oblasti volného času a prevence. Jejich pozice se v této oblasti začíná rozšiřovat a zvyšuje se jejich oblíbenost. Proto si myslím, že klubové večery a přednášky by měly probíhat vícekrát než jednou týdně. Vedoucí by měli využít oblíbenosti klubových večerů a snažit se více přiblížit k mladým a vést je k prevenci, ale stále nedirektivní formou. Ukázalo se, že taková komunikace s mládeží, prostřednictvím besed a přednášek, je velkým přínosem. A mladým to také tak vyhovuje. Nikdo na ně netlačí, ale sami se rozhodnou, co budou dělat. Podle výsledků je zřejmé, že se rozhodují dobře, to znamená, že se řídí radami, které zde získají a snaží se o zdravý životní styl.

Také klienti sami by uvítali více návštěv různých osobností a besed, které by se týkaly tématu prevence. Chtějí získat co nejvíce informací, které se týkají tohoto problému a tato tematika je velmi zajímavá. Také by uvítali více skupinových her, které by bavily všechny klienty. Ne takové, které by hrálo jen pár dětí a zbytek se bude nudit. Zde je zřejmé, že klienti rádi pracují ve skupině, dobře se znají, jsou kamarádi a také čas v klubu chtějí trávit v celé partě.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývá zmapováním jak nízkoprahový klub Šlikr ovlivňuje svými besedami a klubovými večery klienty v rámci prevence. Byla inspirována potřebou zpětné vazby od klientů, zjištění jejich spokojenosti s programem klubu.

V teoretické části jsem se zaměřila na otázku volného času a prevence, obecně se věnuji mimo jiné vymezení pojmu nízkoprahového zařízení a charakteru poskytovaných služeb.

Praktická část je věnována výzkumu, ve kterém se touto tematikou zabývám. Výzkum proběhl formou rozhovorů. Jednotlivé záznamy jsou uvedeny v příloze. Součástí kapitoly výzkumu jsou také interpretace výstupů výsledků a shrnutí výsledků výzkumu. Výzkum přispěl k získání náhledu na fungování nízkoprahového klubu Šlikr, jeho preventivních programů a možnostech působení na své klienty. Součástí praktické části je i výstup výzkumu, tj. zmapování, jak NZDM ovlivňuje svými besedami a klubovými večery klienty v rámci prevence sociálně patologických jevů. Z rozhovorů vyplynulo, že klienti mají ve vedoucím velkou oporu a důvěru, ví, že se v případě problému na něj mohou obrátit. Proto i poradenství v klubu má velký přínos pro klienty. Besedy a klubové večery jsou velmi oblíbené, klienti si rádi vykládají o různých problémech, se kterými se může mladý člověk setkat. A také tyto besedy mají pro klienty velký přínos v rámci prevence sociálně patologických jevů. Klub Šlikr vede dobře své klienty v rámci prevence a klienti se radami řídí.

Toto zmapování je určeno pro potřeby zařízení klubu Šlikr, protože vychází z rozhovorů s klienty zařízení. Toto zmapování je velmi přínosné a důležité pro další práci s klienty, protože doposud takové zmapování v zařízení neexistovalo. Nízkoprahové zařízení vidí zpětnou vazbu od svých klientů, zjistí jejich spokojenost a oblíbenost a prospěšnost preventivních programů.

Takové zmapování je možné v budoucnu rozšířit na všechny nízkoprahové kluby například ve Zlínském kraji, protože jejich pozice v oblasti volného času a prevence se začíná rozšiřovat a zvyšuje se jejich oblíbenost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. Slabikář sociální práce na ulici: Supervize, streetwork, financování. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B. „et al.“ *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- JANOUSEK, J. *Sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1968.
- KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.
- KOMÁRKOVÁ, R., SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie III: Sociálněpsychologický výcvik*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0180-4.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-150-9.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-04-21854-7.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. „et al.“ *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.
- <http://www.prevcentrum.cz/cz/top-menu/primarni-prevence/definice-zakladnich-pojmu/>
- <http://www.prevcentrum.cz/cz/top-menu/primarni-prevence/cile-pp/>
- <http://www.prevcentrum.cz/cz/top-menu/primarni-prevence/definice-zakladnich-pojmu/>
- http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=202

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

WHO World Health Organization – Světová zdravotnická organizace.

NZDM Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Výstupy z denního provozu klubu

Příloha P II: Přehled témat poradenství

Příloha P III: Vzor strukturovaného rozhovoru

Příloha P IV: Přepis rozhovorů z audiozáznamu

Příloha P V: Fotografie nástěnky

PŘÍLOHA P I: VÝSTUPY Z DENNÍHO PROVOZU KLUBU

Denní provoz klubu	19 provozních dnů, tj. 106 provozních hodin klubu měsíčně
	Průměrná denní návštěvnost 23 osob
	Počet prvokontaktů: 100 za dobu realizace projektu
	Celkový počet fyzických osob: 280
Preventivní programy	Ve školním roce 1x týdně Klubový večer, průměrná návštěvnost 6 osob
poradenství	Každý otevírací den, 150 výkonů ročně
Pomoc s přípravou do školy	Dle potřeby a zájmu návštěvníků klubu, min. však 65 hodin za školní rok
Víkendová akce	2 akce, vždy s účastí 5 osob
Aktivity mimo běžný provoz klubu	5 akcí, průměrná účast 10 osob
Outdoorové aktivity o letních prázdninách	Dle zájmu návštěvníků klubu, min. však 4 akce s průměrnou účastí 10 osob

PŘÍLOHA P II: PŘEHLED TÉMAT PORADENSTVÍ

Téma	Dívky	Chlapci	Celkem
Škola	25	19	44
Rodina	14	6	20
Partnerské vztahy	10	5	15
Přátelství a mezi- lidské vztahy	21	12	33
Životní hodnoty, sebepojetí...	8	6	14
Šlikr (nabídka, pravidla)	42	35	77
Volný čas	24	24	48
Kouření	16	12	28
Drogy	1	5	6
Alkohol	14	5	19
Gambling	0	0	0
Zákon, trestná činnost	3	8	11
Práce/brigády	1	2	3
Praxe	0	3	3
Zdraví	8	8	16
Jiné	0	0	0

PŘÍLOHA P III: VZOR STRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, aby byla zachována tvá anonymita?
2. Kde jsi získal/a kontakt na Klub Šlikr?
  - a) Leták
  - b) Ze školy
  - c) Od kamaráda
  - d) Jiné .....
3. Do klubu chodíš:
  - a) sám/a
  - b) s kamarádkou/kamarádem
  - c) s partou(A proč? Co tě k tomu vede?)
4. Jaký je tvůj hlavní důvod proč chodíš do klubu?
5. Čas v klubu trávíš:
  - a) o samotě
  - b) s kamarádem/kamarádkou
  - c) s partou
  - d) vedoucím
6. Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?
  - a) posezení
  - b) kamarádi
  - c) hry
  - d) vedoucí
  - e) jiné.....

7. Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na vedoucího?
(A proč? Mohl/a by jsi mi říct jakého problému se to týkalo?)
- a) ano
  - b) ne
  - c) někdy
8. Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky? (Pokud ano, s jakými?)
- a) ano
  - b) ne
  - c) někdy
9. Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?
10. Účastníš se besed a klubových večerů, které v klubu probíhají? (Pokud ano, která téma tě nejvíce zajímají?)
- a) ano, účastním se
  - b) ne neúčastním se (jaký máš důvod?)
  - c) někdy
11. Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu? (Mohl/a by jsi mi vysvětlit proč je tomu tak?)
- a) řídím se jimi
  - b) neřídím
12. Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?
- a) ano, čeho se to týkalo?
  - b) ne, proč ne? Nepřesvědčil tě?
13. Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

PŘÍLOHA P IV: PŘEPIS ROZHovorŮ Z AUDIOZÁZNAMU

Rozhovor č. 1

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, v rámci zachování tvé anonymity?

Mrožík: *Možík*

V: Kde jsi získal kontakt na Klub Šlikr?

Mrožík: *od kamarádů, kteří už do klubu chodili a jednou jsem se k nim přidal.*

V: Do klubu chodíš sám, s kamarádem nebo s partou?

Mrožík: *většinou chodím s kamarádama, záleží na tom, jestli mají taky čas.*

V: A co tě k tomu vede, že navštěvuješ tento klub?

Mrožík: *hlavně, že je tady klid, jsem tu se svými vrstevníky. Mám tu dobré kamarády a baví mě to tu.*

V: Jaký je tvůj hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Mrožík: *Chodím sem hlavně kvůli kamarádům, povykládat si.*

V: Čas v klubu trávíš jak?

Mrožík: *S partou a vedoucím, který mi hodně pomáhá, když chci s něčím pomoci, nebo potřebuji poradit s nějakým problémem.*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?

Mrožík: *Kromě bavení se s kamarády, a také poslouchat hudbu. Můžeme si sem donést i své „cérečka“ z domu a pustit si je. A také tady rád hrají stolní fotbálek.*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na pracovníka?

Mrožík: *Určitě ano. Vedoucí Marvin mi s jedním problémem hodně pomohl.*

V: Mohl by jsi mi říct čeho se to týkalo?

Mrožík: *Ve škole mám problém s jedním panem učitelem. Měl jsem s ním velké problémy, byl jsem kvůli tomu i u psycholožky. Chtěl jsem sníst nějaké prášky. Promluvil jsem si o tom s Marvinem a on mi poradil co bych měl dělat. Jsem za to rád, že jsem si s ním o tom mohl promluvit.*

V: A vyřešil se už ten problém?

Mrožík: *Ještě se to nevyřešilo, ale už se to řeší.*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Mrožík: *Ano mám*

V: Mohl by jsi mi říct jaké návykové látky to jsou?

Mrožík: *Jsou to hlavně cigarety a alkohol. Kouřím hodně často 4-5 cigaret denně, a alkohol spíše příležitostně.*

V: Kde si sháníte alkohol?

Mrožík: *Většinou poprosíme starší kamarády, kteří jsou starší 18 let. Nejčastěji popijeme někde venku, už i máme své místo, kde chodíváme, aby nás nikdo neviděl.*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Mrožík: *Ted' mě nic nenapadá, ale třeba „lízátko za zlomené cigáro“, nebo klubové večery.*

V: Účastníš se besed a klubových večerů, které v klubu probíhají?

Mrožík: *Ano, účastním se. Někdy mě to nebaví, tak jdu pryč, ale když mě to téma zaujme tak zůstanu.*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Mrožík: *Hlavně povídání si o různých problémech, se kterými se může mladý člověk setkat.. Třeba problémy ve škole, poruchy příjmu potravy a jiné.*

V: Když má přijít psycholožka, nebo kurátorka, přijdeš si ji do klubu poslechnout?

Mrožík: *Ano, určitě ano. Chodívá sem psycholožka, ke které chodím i já s mým problémem ve škole. A hodně mě to zajímá a vyslechnu si ji.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu? Řídíš se informacemi?

Mrožík: *Ano. Hlavně hodně ohledně kouření. Slíbil jsem si, že do půl roku musím omezit kouření, nebo lépe úplně přestat. Na nástěnce ve Šlikru jsem viděl, jak vypadají plíce kuřáka a je to hodně odrazující obrázek.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Mrožík: *Ano změnil, teď mě napadá akorát to ohledně kouření, které se snažím omezovat. Vím, že je to špatné, návykové, člověk by s tím měl přestat, protože to škodí zdraví a že je to zbytečné si začít s něčím takovým.*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Mrožík: *Nepřemýšlel jsem o tom. Moc mě toho nenapadá. Jen by zde mohly být větší prostory, protože někdy do klubu chodí dost lidí a pak je to tu přečpané.*

V. Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 2

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, v rámci zachování tvé anonymity.

Želda: *Želda*

V: Kde jsi získal kontakt na klub Šlikr?

Želda: *Od kamarádů, se kterými chodím ven. A ve škole z letáků, které byly na nástěnkách. Tak jsem se rozhodl že se půjdu podívat, a už sem chodím pořád.*

V: Do klubu chodíš sám, s kamarádem nebo partou?

Želda: *Většinou do klubu chodím sám*

V: Co tě k tomu vede, že navštěvuješ klub?

Želda: *Je tu zábava, dobré hry, mám tu hodně kamarádů a pobavím se zde.*

V: Jaký je hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Želda: *Hlavní důvod je popovídat si s kamarády, abych se nenudil doma.*

V: Čas v klubu trávíš s kým?

Želda: *Hlavně s kamarády a vedoucím.*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?

Želda: *Hlavně různé hry. Nejvíc mě baví stolní fotbálek a elektronické šipky.*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na vedoucího?

Želda: *Většinou ano*

V: Kterých problémů se to nejčastěji týká?

Želda: *Většinou, když mám nějaké problémy ve škole, nebo doma s rodiči.*

V: A pomohl ti vedoucím s problémy?

Želda: *Ano velmi*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Želda: *ne nemám zkušenosti*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Želda: *Řekl bych, že hlavně proti kouření, například „ lízátko za zlomené cigáro“*

V: Účastníš se besed a klubových večerů?

Želda: *Ano účastním se*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Želda: *Nejvíce asi ohledně sexuality. Ale většinou když se má probírat téma, které mě zajímá, tak jdu na klubový večer.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu?

Želda: *Řídím se jimi. Třeba když se dozvím nějakou informaci a dále se o tom bavím s kamarády venku, tak řeknu co jsem se o tom dozvěděl na besedě, řeknu svůj názor na to.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Želda: *Ano změnil.*

V: Mohl by jsi mi říct čeho se to týkalo?

Želda: *Například kvůli tomu kouření. Dřív mi to nevadilo, ale teď už mi to vadí. Vím, co se děje s tělem, třeba jak po kouření vypadají plíce. A také mi vadí být déle v zakouřeném prostředí.*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Želda: *Uvítal bych nové hry, chtěl bych se naučit něco nového. Mohli by přijít noví lidi, abych našel nové kamarády.*

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 3

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, v rámci zachování tvé anonymity?

Mišička: *Mišička*

V: Kde jsi získala kontakt na klub Šlikr?

Mišička: *Od spolužaček ze třídy. Řekli mi, že je to tady pro děti, když nemají kam chodit a nechce se jim čas trávit venku, tak že tady mohou dojít a zahrát si hry. Že je to tu dobré a chodí sem zatím málo lidí. Chodím sem už skoro rok a půl.*

V: Do klubu chodíš sama, s kamarádkou nebo partou?

Mišička: *s kamarádkami, většinou s holkama z jiných tříd ze školy*

V: Co tě k tomu vede, že navštěvuješ tento klub?

Mišička: *Hlavně dobří lidi, zahrát si stolní fotbal a elektronické šipky.*

V: Jaký je hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Mišička: *Mám tu své kamarády. Klub je dobrý na trávení volného času a také Marvin je dobrý vedoucí.*

V: S kým trávíš v klubu čas?

Mišička: *Hlavně se všemi kamarády, všichni se známe a chodím sem ráda.*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?

Mišička: *Hlavně hry, nejvíce elektronické šipky a stolní fotbal. A taky máme dobrého vedoucího Marvina.*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na pracovníka?

Mišička: *Ano určitě. Dříve jsem chodívala za vedoucí Janou, ale teď ke konci spíš za Marvinem.*

V: Mohla by jsi mi říct jakých problémů se to týkalo?

Mišička: *Potřebovala jsem poradit hodně ohledně kamarádství a kluků. Také s problémy ve škole. Proto jsem tady chodila do doučování. Doučovala jsem se matematiku a češtinu s praktikantkou z Univerzity Tomáše Bati.*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Mišička: *Ano mám*

V: S jakými návykovými látkami?

Mišička: *Kouřím opravdu jen příležitostně, tak šest cigaret za rok. Spíš více alkohol. To už je častěji. Spíš popijíme u nějaké kamarádky nebo kamaráda, když rodiče zrovna nejsou doma. Nejčastěji to bývá vodka a Jelzin.*

V: Kupujete si alkohol sami?

Mišička: *Ne většinou řekneme starším kamarádům kterým je víc jak 18 let. Nám by to nikde ještě neprodali.*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Mišička: *Podle mě jsou to hodně přednášky. Dávají hodně do života. Například ohledně toho kouření. A myslím si, že je to dobré pro ty děti, které dospívají a vede je to k tomu, aby se to odnaučily. Opravdu jsou k tomu dobré klubové večery.*

V: Účastníš se těchto klubových večerů?

Mišička: *Určitě ano*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Mišička: *Určitě ty ohledně kouření. A třeba když přijde do klubu nějaká návštěva. Nedávno tu byl jeden kluk na klubovém večeru a popisovat kulturu skinhead, mluvil o tom co je to hákový kříž, o Adolfu Hitlerovi, hodně mě to nadchlo, hodně jsem se o tomto tématu dozvěděla. Dále to bývají třeba bývalí narkomani, psychologka a hodně mě to zajímá.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu?

Mišička: *hodně na ně reaguji. Třeba ohledně přednášek o kouření, když jsem viděla co se děje s plícemi, tak mě to hodně zaskočilo.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Mišička: *Ano, změnil. Hodně mě to ovlivňuje.*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Mišička: *Uvítala bych větší prostory, a třeba venku před Šlikrem vybudovat něco pro menší děti, třeba nějaké prolízačky. Ve Zlíně mají klub větší, rozdělený na dvě místnosti a myslím si, že je to lepší, tady je to zatím hodně malé. Jinak aktivity jsou dobré. Marvin dobře vymýšlí témata pro mladé lidi a ví, co by je mohlo zajímat. Myslím, že je dobrý vedoucí. A do klubu chodím ráda.*

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 4

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, v rámci zachování tvé anonymity?

Tejulenka: *Tejulenka*

V: Kde jsi získala kontakt na Klub Šlikr?

Tejulenka: *ve škole, letáčků, které byly na nástěnce.*

V: Do klubu chodíš sama, s kamarádkou nebo partou?

Tejulenka: *většinou s kamarádkami, chodíme sem rovnou ze školy.*

V: Co tě k tomu vede, že navštěvuješ klub?

Tejulenka: *Hlavně aby nebyla nuda a neflákala se někde jinde po venku.*

V: Jaký je hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Tejulenka: *hlavně abych se nenudila a pobavila se s kamarádkami.*

V: Čas v klubu trávíš jak?

Tejulenka: *čas tu trávím s kamarádkami a bavíme se spolu o různých věcech.*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým neoblíbenějším?

Tejulenka: *Hlavně nejrůznější hry, veku i vevnitř. Třeba soft tenis, badminton. Hlavně hry venku.*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na pracovníka?

Tejulenka: *Ano určitě zajdu za vedoucím.*

V: Jakých problémů se to nejvíce tká?

Tejulenka: *Hlavně když mám problémy ve škole, jak s učiteli tak třeba v nějakém předmětu. Doučování nevyužívám, ale vedoucí mi pomůže třeba s úkolem.*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Tejulenka: *Tak trochu. Před rokem to byly cigarety, ale už nekouřím vůbec a nedávno alkohol. Ale ten jen s kamarádami, když se něco většího děje.*

V: Kde tak nejčastěji popíjíte?

Tejulenka: *Nejčastěji někde v zákoutí, kde nás nejde vidět. V parku pít nemůžeme, tam to prochází policajti.*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Tejulenka: *Ty ohledně kouření, že se to tady zakázalo, že se musí jít minimálně pět metrů od klubu. Anebo „lízátka za zlomené cigáro“*

V: Účastníš se besed a klubových večerů, která v klubu probíhají?

Tejulenka: *ano účastním*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Tejulenka: *Naposledy to bylo ohledně módy. Nebo když přijde paní psycholožka to mě zajímá, ale hodně záleží na tématu.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu?

Tejulenka: *Tak určitě je to přínos. Nezměním se, jsem taková jaká jsem. Ale určitě když se ten problém mě nějak dotýká, tak se řídím radami.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Tejulenka: *Ano, ale už si nevzpomínám čeho se to týkalo.*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Tejulenka: *V klubu by mohlo být víc místa, a více her, které budou bavit všechny a ne jen hry, které hraje jen pár lidí a ostatní to nebaví. Víc skupinových her.*

V: *Děkuji za rozhovor.*

Rozhovor č. 5

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor?

Hoper: *Hoper*

V: kde jsi získal kontakt na Klub Šlikr?

Hoper: *od kamaráda, se kterým chodím ven*

V: Do klubu chodíš sám, s kamarádem nebo partou?

Hoper: *většinou chodívám sám, ale když někoho potkám a řeknou, že jdou do klubu tak se přidám*

V: Co tě k tomu vede, že navštěvuješ tento klub?

Hoper: *Jsou tu dobří lidi.*

V: Jaký je hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Hoper: *hlavně abych se nenudil, abych se nepotuloval někde po venku, třeba, když je zima abych mohl být v teple pod střechou. Zahrát si hry a také kvůli holkám.*

V: Čas v klubu trávíš jak?

Hoper: *posezením o samotě, ale i vykládáním si s holkama*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?

Hoper: *Hlavně mě baví klubové večery*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na vedoucího?

Hoper: *Ne neřeším, vždycky všechno se snažím vyřešit sám se sebou. Nechávám si to pro sebe.*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Hoper: *Ano mám*

V: A které návykové látky to jsou?

Hoper: *kouřím a někdy popijíme alkohol. Nejčastěji to bývá vodka nebo pivo.*

V: Jak přijdete k alkoholu?

Hoper: *Většinou řekneme někomu kdo je starší 18 let, ať nám koupí, nebo vezmem z domu.*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Hoper: *nic mě nenapadá. Ale jak máme na nástěnce ukázanou fotku plic kuřáka, jak vypadají, tak to je hnusné. Celkem to odrazuje od kouření.*

V: Účastníš se besed a klubových večerů, které v klubu probíhají?

Hoper: *ano účastním se*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Hoper: *Zajímám se o všechno, ale teď se mi hodně líbila přednáška o sebepoškozování.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu?

Hoper: *moc se jimi neřídím, až vše podle mého vlastního uvážení.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Hoper: *nepamatuji se*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Hoper: *Mě by se třeba líbilo, kdybychom si mohli více pokreslit stěny, aby nebyly tak holé, a byly by barevnější. Třeba nějakými grafity. Uvítal bych větší prostory klubu, televizi, a aby do klubu chodily více návštěvy a bylo by více besed, protože mě hodně baví. Jinak se mi tu líbí a jiné změny nepotřebuji.*

V: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 6

V: Jakou si zvolíš přezdívku pro tento rozhovor, v rámci zachování tvé anonymity?

Vlad'oušek: *Vlad'oušek*

V: Kde jsi získala kontakt na Klub Šlikr?

Vlad'oušek: *Ve škole rozdávali letáčky, tak jsme si je pročítali s kamarádkami, tak jsme se šli do klubu podívat a říkali jsme, že je to tu dobré.*

V: Do klubu chodíš sama, s kamarádkou nebo partou?

Vlad'oušek: *Vždy docházím s kamarádkami.*

V: Co tě k tomu vede, že navštěvuješ tento klub?

Vlad'oušek: *Hlavně kamarádi, a zahrát si různé hry.*

V: Jaký je hlavní důvod proč chodíš do klubu?

Vlad'oušek: *Abych se nenudila sama doma, tak chodím sem za kamarádama. A také Marvin je dobrý vedoucí*

V: Čas v klubu trávíš s kým?

Vlad'oušek: *s kamarádkami a vedoucím Marvinem*

V: Které činnosti v klubu patří k tvým nejoblíbenějším?

Vlad'oušek: *Hlavně všechny hry, nejvíc stolní fotbálek, badminton, softtennis, a když je pěkně tak před Šlikrem hrajeme různé hry.*

V: Když máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, obrátíš se s pomocí na vedoucího?

Vlad'oušek: *Někdy jsem zašla za vedoucím*

V: Mohla by jsi mi říct jakého problému se to týkalo?

Vlad'oušek: *Hlavně ohledně kamarádství, že jsme se s holkama hodně hádaly a všechny problémy, které mezi námi byly, tak sváděly na mě, ale bylo to spíš z jejich strany. A vedoucí mi hodně poradila. Pak už se to vyřešilo a už je to mezi námi zase dobré.*

V: Máš zkušenosti s užíváním nějaké návykové látky?

Vlad'oušek: *Zkušenosti mám s kouřením, ale to opravdu jen výjimečně. A alkohol nepiji vůbec.*

V: Které aktivity, které organizuje klub považuješ za nejpřínosnější v rámci prevence?

Vlad'oušek: *Určitě klubové večery a když do klubu přijde třeba psychologka, nebo někdo kdo nám vykládá o určité věci.*

V: Účastníš se tedy klubových večerů a besed, které v klubu probíhají?

Vlad'oušek: *ano, určitě*

V: Které témata tě nejvíce zajímají?

Vlad'oušek: *Třeba tu byl pán a vykládal nám o Izraeli, a bylo to hodně zajímavé, dost jsem se dozvěděla nového. Nebo jsme na klubovém večeru probírali téma sebepoškozování, to se mi hodně líbilo. Jinak se zajímám o různé naučné témata, zeměpisné, o kouření, a poruchách příjmu potravy atd.*

V: Jak reaguješ na informace, které získáš v klubu?

Vlad'oušek: *řídím se jimi. Třeba když vím a nějakých lidech, že dělají špatnou věc, tak jim řeknu ať toho nechají, že je to špatné.*

V: Změnil se tvůj názor po besedě na určitou věc?

Vlad'oušek: *Ano, ale teď nevím čeho se to týkalo.*

V: Máš nějaké nápady, které by zatraktivnily besedy a byly by zajímavější pro více návštěvníků?

Vlad'oušek: *Asi větší prostor, takhle to docela stačí, ale když přijde do klubu víc lidí, tak je to tu hodně plné. Třeba i nějaké nové hry, i když jich tu teď máme dost. Ale například hry, které by se dali hrát venku. Uvítala bych více témat v rámci prevence, abych zjistila co nejvíce informací. Jinak se mi zde líbí a nic víc bych neměnila.*

V: *děkuji za rozhovor.*

PŘÍLOHA P V: FOTOGRAFIE NÁSTĚNKY

